

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA

Nr. 11 (28)

November 1939

III aastakäik

SISU: **Aug. Vaigo:** Sakslastest mahajäetud maad tuleksid jagada. — **G. Abel:** Mõnda põllumajandusloenduse eelkokkuvõttest. — **A. V—go:** Lasteabiraha vajavad ka põllutöölised. — **I. R.:** Küsimusi riigitöölise lasteabirahade alalt. — Tööliskohtade asutamiseks on sõlmitud juba üle 60 maaostulepingu. — **A. Merihein:** Väikemaapidajate varustamine metsamaterjaliga. — **A. Tammar:** Ringkäik lahkuvate sakslaste maja- pidamistes. — Põllutöölise kogukonnaks suhteliselt kõrgem kui teistel palgalistel. — Koja uus koosseis selgumas. — Öunte säilitamine premeerimisele. — **J. Utno:** Karja söötmismured eeloleval talvel. — Väikemaapidajate ühingute tegelaste nõupidamine. — Vastuseks paljudele maatöölisele. — **J. U.:** Kanamunade hind on kõrge — nüüd kanad munema! — Ringvaade. — Põllumajanduse töömailt. — Nõuannet.

1 kroon kuus

suudate kindlasti panka sisse maksta oma lapse arvele. Selle väikese sissmaksuga kogute lapse täisealiseks saamiseni

350 krooni

suuruse kapitali. On aga Teil võimalik rohkem säästa, siis kasvab ka kapital vastavalt suuremaks.

Sellega kindlustate lapse tuleviku ja valmistate rõõmu enesele ja temale.

Seepärast

juba täna

astuge lähemasse ühispanka või Ü. K. Eesti Rahvapanka ja avage oma lapse nimele hoiuarve ja makske sinna järjekindlalt iga kuu kindel summa.

Hoiuarveid avavad kõik ühis pangad, hoiu- ja laenu-kassad ja ka

Ü. K. EESTI RAHVAPANK

TALLINNAS, SUUR KARJA 19.

Nõudke endale ja enda lastele ühispankadest tasuta hoiukarpe!

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA JÄRELVALIMISED

teostatakse Põllutööministri 18. skp. otsuse kohaselt Paasvere jaoskonnas (Virumaal) pühapäev 26. nov. s. a., 4. valimisringkonnas (Vao vallaval. juures, Virum.) pühapäev 3. detsembr. s. a. ja 32. valimisringkonnas (Antsla vallaval. juures, Võrum.) pühapäev 26. nov. s. a.

Valimiste juhatuskirja § 34-da alusel on Põllutööminister määranud eeltähendatud valimisteks ka uued valimisorganid järgmiselt:

1) Paasvere jaoskonnakomisjoni juhatajaks Paasvere vallavanema Juhan Jõe metsa ja liikmeiks — sama valla sekretäri Aug. Tammar'i ning väikemaapidaja Vold. Teder'i;

2) 4. valimisringkonna-komitee juhatajaks Vao vallavanema Aleksander Poom'i ja liikmeiks — sama valla sekretäri Jaak Uustalu ja Koja nõuniku G. Abel'i;

3) 32. valimisringkonna-komitee juhatajaks Antsla vallavanema Paul Antsov'i ja liikmeiks — sama valla sekretäri Juhan Sõõti ning väikemaapid. Rud. Hõrak'u.

MAGISTRITÖÖ PÕLLUTÖÖLISTE SOTSIAALKINDLUSTUSE ÜLE

Haldusõiguse alal dipl. edasiõppija Maatöölise ja Väikemaapidaja Koja peasekr. August Vaigo on õiendanud nõutavad magistrieksamid tööõiguse ja sotsiaalkindlustuseõiguse alal ja kirjutanud magistritööteemal „Eesti põllutööliskonna tööõnnetus- ja haigusvastane kindlustus“, mis on esimeseks magistritööks Eestis sotsiaalkindlustusõiguse, eriti aga põllutööliskonda puudutavate õigusnormide üle. Tartu Ülikooli poolt on A. Vaigo tunnustatud magister juris kraadi vääriliseks.

A. Vaigo on sündinud Jõgeva mõisas, Tartumaal, põllutöölise pojana. Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja teenistuses on ta olnud Koja ellukutumisest peale.

Koja Teataja, järgmine number ilmub juba detsembrikuu keskpaiku. Kaastöö sellesse numbrisse palume saata ära hiljemalt 5. detsembriks.

Eksportvõi kindlustatud hinnaks määrati Vabariigi Valitsuse otsusega 2 kr. kilo.

Teadaanne

Sojatangud neto	15,35 senti kg
Maapähklikoogid br/neto	15,35 „ „
Päevalillekoogijahu neto	13,85 „ „
Puuvillakoogijahu neto	13,85 „ „

Käesolevaga teatame, et Riigi Viljasalv müüb looma jõusööta järgmistele hindadega ja tingimustel:

Need hinnad on määratud ühesuurusteks franko ladu Tallinnas ja sihtjaam või sihtsadam, kusjuures tellimine peab olema vähemalt raudteel 8000 kg ja laeval 3000 kg.

Müüki teostatakse ainult piimaühingute ja suuremates linnades majandusühingute kaudu, kellega Riigi Viljasalv, selleks eraldi kokku leppinud.

Jõusööda ostjatel tuleb peale jõusööda hinna veel sisse maksta kottide eest — sojatangudelt 1,5 senti kg ja puuvilla- ja päevalillekookidelt 1 senti kg kohta, missugused võetakse Viljasalve poolt tagasi sama hinnaga, kuna kottide tagasisaatekulu maksab ostja. Kotid tuleb tagasi saata ühe kuu jooksul peale kauba väljasaatmist. Kottide raha makstakse Viljasalve poolt tagasi peale nende vastuvõtmist. Katkisi ja rebenenud kotte tagasi ei võeta. Maapähklikoogid müüakse ühes kotiga, s. o. bruto/neto kaalus.

Jõusööda kui ka kottide raha tuleb ette maksta või üle kanda Eesti Panka, Tallinnas, Riigi Viljasalve arvele nr. 875, Põllumeeste Keskpanka, Eesti Rahvapanka või Riigi Viljasalve kassasse.

Väikemüüki Tallinnas, kuni 2000 kg toimetab Tallinna Eesti Majandusühisus hinnaga 0,4 senti kg-lt kallimalt käesolevas väljakuulutatud hindadest.

RIIGI VILJASALV.

MAATÖÖLISTE JA VÄIKEMAAPIDAJATE KOJA TEATAJA

ILMUB KORD KUUS

Väljaandja: Maatööliste ja Väikemaapidajate Koda.

<p>TELLIMISHIND: Aastas Kr. 1.20 6 kuu peale .. —.70 3 —.40 Üksiknumber .. —.15</p>	<p>TOIMETUS JA TALITUS: Tallinnas, Vene tn. 13—3, telefon 422-34, avatud igal tööpäeval kella 8—3 p. l. Posti jooksev arve 699. Vastutav toimetaja Gustav Abel.</p>	<p>KUULUTUSTE HIND: 1 lhk. Kr. 30.— ½ 15.— ¼ 7.50 ⅓ 3.75</p>
--	--	---

Sakslastest mahajäetud maad tuleks jagada

Lätis jaotatakse 1800 sakslaste talu 3000 uueks talundiks ja antakse välja rahvale

Koja peasekretär Aug Vaigo

Saksa vähemusrahvas on siirdunud sinna, kust ta 700 aastat tagasi tuli. Praegu on käsil järgijäänud varanduse realiseerimine. Samuti teostatakse pere-meheta jäänud varanduste hooldamisele võtmist.

Sakslastel oli viljeldatavat maad palju. Maareformi järgi anti neile kasutamiseks mõisasüdameid ja suuremaid asundustalusid. Lisaks sellele renditati veel riigimaid. Riigimõisadest näiteks olid endiste mõisnike kasutada 4: Põdrangu mõisa Virumaal (suurus 261 ha, rentnik R. Harpe), Triigi mõisa, Virumaal (347 ha, rentn. A. Grünwaldt'i pärijad), Udeva mõisa, Järvamaal (216 ha, rentnik B. Maydell) ja Viisu mõisa, samuti Järvamaal (311 ha, rentn. E. Harpe). Suurematest eramõisadest kuulusid sakslasile veel Harjumaal Ruila (100 ha), Kostivere (265 ha), Peningi (162 ha), Alsoka (120 ha), Habaja (630 ha), Höreda (320 ha) j. t.; Virumaal: Ubja (520 ha), Vanamõisa (183 ha), Järve (110 ha), Äntu (120 ha), Erra (250 ha), Vao (170 ha), Porkuni (250 ha), Paasvere (100 ha), Vinni (1150 ha), Roela (350 ha), Küti (120 ha) ja terve rida teisi väiksemaid; Viljandimaal: Soosaare (100 ha) ja Eistvere (120 ha); Järvamaal: Joe (150 ha), Präama (250 ha) j. t.; Tartumaal: Kobilo mõisa (400 ha) j. t.; Läänemaal: Matsalu (100 ha), Sipa (170 ha),

Sinalepa (150 ha), Riguldi (320 ha); Pärnumaal: Võidula mõisa Vändras (400 ha) jne. Nagu need arvud näitavad, oli endiste mõisnike valduses väga suured maaalad. Loendatud mõisadele peame aga arvama juurde veel mitmed sakslastest mahajäetud asundused, nagu Sõmerpalus Võrumaal ja Visusis Tartumaal, ning peale selle suuremaid ja väiksemaid eratalundid üle riigi, mida mõisnikud ajajooksul eestlastelt kokku ostnud. Ei eksita palju, kui öeldakse, et „ärakutsututest“ mahajäänud maid on vähemalt 20.000 ha.

Mis teha nende maadega?

Kui meenutame, kuivõrd kibe on meil veel maanälg, siis on vastus selge: — need mõisad tulevad andama pärisrahvale, eestlasile, kellelt see maa aastasadade eest ära kisutud. Lätis jätavad sakslased maha ümmarguselt 1800 majapidamist, millised üks riiklikke panku võtab üle, tükeldab 3000 uueks üksuseks ja jagab välja neile, kes seda vajavad. Meil öeldakse olevat küsimus veel täiesti lahine, ehkki meilt juba sakslased kõik läinud, Lätis aga vaevalt pool on ümberasustatud. Meil öeldakse, et sakslaste maid tükeldatakse niivõrd, kuivõrd Põl-lutöömin. suudab neid omandada. Kas aga meilgi ei saaks seda protsessi teostada palju edukamalt E. Maapank? Seal

asub Maakapital, mille üheks tähtsamaks ülesandeks on ju asundustegevuse finantseerimine. Kas selle kapitali abil poleks võimalik mahajäetud viljelusalasid omandada ja jagada rahvale? Säärane juhus, kus niipalju maid on korraga ripakile, ei kordu ajaloos enam niipea. Seda peaks kasutama ära täies ulatuses ja teostama uue maauuenduse, suure 1919. a. maareformi kõrval „väikese maareformi“.

Tuhanded kodanikud, kes vajavad maad, ei lepi sellega, kui sakslaste maade tükeldamise küsimuses ei astuta julget sammu. Juba praegu rünnatakse palvekirjadega ja suuliste järelepärimistega nii ametasutusi kui kutseesindusi. Sadanded väikemaapidajad ootavad pikisilmi, millal antakse neile võimalusi oma pisi-majapidamise suurendamiseks. Paljudes paikades võiks sakslaste maid kasutada maakorralduse paremaks läbiviimisekski.

Läänemaalt peavad erakordsete kohustuste sunnil paljud talupidajad lahkuma oma põlistest kodudest, — neile tuleks anda kätte uued talud vabaksjää-tud aladelt. Lasterohkemaid perekondi tuleks asustada; linnades on Sotsiaalministeeriumi andmetel tervelt 500 seesugust perekonda, kes soovivad minna maa-le. — On teisigi muresid ja hädasid, mida saaks kergemini lahendada, kui jälgik-sime oma lõunanaabri eeskujul „ärakutsu-tute“ kohtlemisel.

Valitsus on seadnud oma loosungiks: tööd ja leiba kõigile. Ta on kinnitanud, et kõik jõud ja võimalused rakendatakse selleks, et aidata igähele kaasa oma peavarju ja kodu loomisel. Praegu on saabunud soodus silmapilk, kus võidakse näidata, kuivõrd sõnad jäävad sõnadeks ja kuivõrd nad võivad muutuda tegudeks. Maa ootab pikisilmi julgeid tegusid.

Mõnda põllumajandusloenduse eelkuvõtteist

Koja nõunik G. Abel

Selle aasta suvel teostatud põlluma-jandusloenduse andmed pole avaldatud veel täielikult. Loenduse kokkuvõtete koostamine võtab aega veel mõne kuu. Selle tõttu pole võimalik ka saada veel täielikku ülevaadet meie põllumajanduse arenemise üle viimase kümne aasta jook-sul, eriti aga selle arengust majapida-miste suurusrühmade järele. Mõnda võib aga neist avaldatud eelkuvõtteist siiski juba järeldada.

Talundite arv on meil tähendatud 10 aasta jooksul kasvanud tunduvalt. 1929. aastal oli meil 133.400 talundit, tänavu 140.000 talundit. Juurdekasv seega 6600 talundit. Märkimisväärne on siinjuures see, et 1—5 ha talundite arv on tähendatud aja jooksul läinud tagasi. 1929. a. üleskirjutusandmete järele oli sääraseid majapidamisi meil 23.460, 1939. a. aga 22.000, — seega tagasimineku 1460 talundi võrra, ehkki maaseaduse alusel loodi meil 1929—35. a. vahemikul 1276 uut 1—5 ha suurust talundit juurde. Tagasimineku üheks suuremaks põhjuseks

on sellesse rühma kuuluvate talundite elujõuetu olek. Järelikult tõendavad statistilised andmed seda, millele väikemaapidajate ringkondades juhiti juba ammu tähelepanu, et üks osa meie väikemaapidamisi kuulub elujõuetute väikemaapidamiste gruppi, milliste edasikestmine samal kujul toob kahju mitte ükski neile enestele, vaid ka kogu riigile ja rahvale, kuna nende talundite tööjõu-reservid on kasutatud puudulikult, tootmisalad väljakujundamata ning nende elutingimused viletsad. Et siin elujõue-tute talunditega tegemist on, seda kinnitavad ka teisedki põllumajandusloenduse andmed. Nii, näiteks, on läinud tähendatud talundite rühmas tunduvalt tagasi ka hobuste arv ja peagu samasugusele tasemele 1929. a. põlluma-jandusloenduse andmetega võrreldes on jäänud veiste hulkki. Rõõmustavat pilti ei paku ka kultuurseisundis olev heina-ja karjamaa, mille osatähtsus on liialt väikene.

Kui vaadelda aga 5—10 ha talundite

suurusrühma, siis näeme rõõmustavat pilti. See on juba elujõulisem talundite rühm, mis viimase 10 aasta jooksul on kasvanud tunduvalt. Nii oli 5—10 ha talundeid 1929. a. 21.600, tänavuni aga 23.823, seega juurdekasv 2223 üksuse võrra. Ka loomade juurdekasv on seal suurem kui 1—5 ha majapidamiste juures. Seega võime pidada tähendatud suurusrühma kuuluvaid talundeid elujõulisemaks alla 5-hektaarilistest. Ka tegelikust elust saadud pildid tõendavad sama ja kõikides väikemaapidajate ringkondadeski on üksmeelselt rõhutatud, et väikemaapidamise otstarbekas majandamine pole meie oludes mõeldav ilma hobusepidamise ja vähemalt kahe lehma pidamiseta, sest kibedal kevadisel maa-harimise ajajärgul pole võimalik palgata hobust või tuleb see liiga kalliks. Hoonete korrashoidmist, vajalikku põllutööriistu ja ka kogu perekonna ülespidamist pole võimalik korraldada liiga väikeselt pindalalt kogutud sissetulekust. Raskusi teeb ka selliste väikeste kvantumite turustamine, mida saab anda kääbustalund. Tihtilugu aga on meil oldud vastupidises arvamises 1—5 ja 5—10 ha talundite elujõulikkuse hindamisel. Loodetavasti aitavad uuemad arvilised andmed seda väärarvamust nüüd kõigutada.

1929. a. põllumajandusloenduse andmed tõendavad, et Lõuna-Eestis on väiksemate talundite osatähtsus suurem kui Põhja-Eestis. Sama tõendavad ka käesoleval suvel korraldatud põllumajandusloenduse andmed. Valdava osatähtsuse omavad meil 10—20 ha talundid, Petserimaal aga 5—10 ha ja isegi 5 ha talundite rühm. Seega siis tuleb otsida mehhaniseerimis- ja ratsionaliseerimisviise ja -võtteid peamiselt väiketalu-ndeile.

Kogu talundite pindala on suurenenud meil viimastel aastakümnetel tunduvalt, kuid keskmine talundi suurus on jäänud endiseks. Talundite kogupindala oli meil 1925. a. 3.069.000 ha, 1929. aastal 3.094.000 ha ja 1939. a. 3.182.000 ha. Ühe talundi kohta tuli maad keskmiselt 23 ha. Tunduvalt on suurenenud aga põllu-aia-
maapindala. Nii oli põllu-aia-
maad 1925. a. 1.010.000 ha, 1929. a. 1.032.000 ha ja 1939. a. 1.118.000 ha.

Seega alates 1925. aastast suurenenud 100.000 ha võrra. Ka heinamaa pindala on tähendatud ajavahemikul suurenenud, kuna tagasimineku on näidanud karjamaa pindala. Järjekul on muutunud kultuurialade vahekorraldus intensiivsuse suunas. Viljade kasvupind on näidanud suurenenemist igal aastal keskmiselt 12.000 ha ümber, mis on toimunud suuremalt osalt kesa ja söödismaade arvel. Suurenenud on rukki, nisu, segavilja, põldheina, kartuli ja loomasöödajuurikate kasvupind, kuna tagasi on läinud odra, kaera ja linakasvupind. Eriti on tõusnud nisu külvi-
ala, mille põhjuseks on olnud sisseveo piiramine välismaalt ja riiklikult kindlustatud hinnad. Loomasöödajuurvilja pindala on viimase 10 a. jooksul suurenenud tervelt 39% võrra.

Intensiivsemate kultuuride kasvata-
mise levik on toonud kaasa kunst-
väetiste tarvitamise kasva-
mise. Nii on riigikeskmiselt põllu-aia-
maale kasutatud kunstväetiste kogus
viimase 10 aasta jooksul suurenenud
fosforväetiste juures 45%, kaaliväetiste
juures 5% ja lämmastikväetiste alal
109%.

Loomapidamise alal võime märkida
hobuste tõusu viimase 10 aasta jooksul
13.000 võrra ehk 6,3%. Tagasi on läinud
hobuste arv tunduvalt vaid 1—5 ha ta-
lundites, nagu ülal mainitud, mis tõen-
dab seda, et nii väikese pindalaga talun-
deis on hobusepidamine raske. Veiste
juurdekasv on viimase 10 aasta jooksul
olnud üle 100.000 pea. Seega tõus 16,7%,
kuigi suurt juurdekasvu pole märgata
1—5 ha talundites. Alla 1 ha majapida-
mistes peamiselt on loomade arv läinud
koguni tagasi. Nii näeme, et alla 1 ha
talundeis ei ole häid lehmapidamise või-
malusi nii nagu 1—5 ha talundites puu-
duvad võimalused hobusepidamiseks.
Eriti suurt juurdekasvu märkame vii-
mase 10 aasta jooksul seapidamise alal.
Sigade arv on suurenenud tähendatud
aja jooksul 163.000 võrra ehk 58,4%;
suurenemist võib panna tähele ka 1—5
ha talundite rühmas, kuigi väiksemal
määral kui 5—10 ha talundite juures.
Seega siis võib väita, et 1—5 ha talun-
dite rühmas on sigadepidamiseks roh-
kem võimalusi kui hobuste- ja lehmapi-

damiseks. Sama võime mainida ka kanapidamise ja mesiperede kohta, milliste arv ka väiketaludes on peagu kahekordistunud. Üldiselt on kanade arv tõusnud viimase 10 aasta jooksul meil 74% või 633.000 võrra ja mesiperede arv 57.700 mesipere võrra, s. o. 120%.

Viljapuude arv on viimase aastakümne jooksul suurenenud meil võrdlemisi hoogsalt. Kandvaid ja noori õunapuid oli meil 1929. a. 1.500.000, 1939. a. aga 2.269.000, seega suurenemine 47% võrra. Pirnipuude arv on tõusnud 98.500-le 1929. a. 67.600 vastu, suurenemine seega 46%. Ploomipuude arv oli käesoleval suvel meil 541.000, kuna 1929. a. nende arv ulatus vaid 423.000. Seega suurenemine 28%. Eriti suurt juurdekasvu näitab kirsi- ja murelipuude arv. Neid oli 1939. a. 520.000 ja 1929. a. 266.000. Kahekordistunud on tähendatud ajavahemikul ka karusmarja- ja mustasõstrapõõsaste arv, kuna punasesõstra- ja vabarnapõõsaste arv on kasvanud 83% — 87% võrra. Arvuliselt oli käesoleval aastal karusmarjapõõsaid 1.320.000, mustasõstrapõõsaid 970.000 ja punaseid sõstraid 1.439.000. Keeduvilja kasvatamise alal ei ole märgata meil sellist hoogsat arengut, mis oli tingitud peamiselt

turgude puudumisest keeduviljade alal. Viimasel ajal on sellelgi alal näha tõusutendentsi.

Kokkuvõttes võime mainida, et põllumajapidamiste arenemine viimastel aastakümnetel on läinud meil küllaltki kiirelt tõusuteed. Kõige vähem näeme seda arenemist alla 5 ha suurustes majapidamistes, mis omakorda juhib veel kord vastavate isikute ja asutuste tähelepanu sellele, et selliste majapidamiste elujärje parandamiseks on tarvis võtta ette radikaalseid abinõusid, luues nende aremiseks kindlmaid aluseid. Viimasel ajal on Põllutööministeeriumi põllumajanduse osakonna heatahtlikul suhtumisel ja kaasabil suudetud mõndagi läbi viia väikemaapidajate elujärje parandamise alal — anda preemiaid aianduse ja mesinduse alal, soetada uudismasinaid soodustatud hinnaga jne. Ka aiavilja müügivõimaluste laienemine loob uusi eeldusi väikemaapidajate eluolu parandamiseks. Tahaksime siiski näha, et meie elujõuetute kääbusmajapidamiste elujärje parandamise alal võetakse tarvitusele veelgi tõhusamaid abinõusid, kuna see kõik tuleb kasuks kogu meie põllumajandusele.

Lasteabiraha vajavad ka põllutöölised!

Sotsiaalministeeriumis on väljatöötamisel lasteabiraha maksmise seaduse eelnõu tööstustöölistele. Loodetakse, et lähemal ajal esitatakse kava vastuvõtmiseks rahvasindusele.

See samm väärrib tunnustust. Toetust lastele on meie töötavad kihid oodanud pikisilmi aastaid. Riigiametnikele maksetakse lasteabiraha juba mõnda aega, riigitöölistele samuti, muu tööliskond, elagu ta maal või linnas, talus või käitisel, on seni pidanud oma lastepere eest hoolitsema ise ilma ühegi välisabita.

Kõnesoleva kavatsuse puhul ei saa aga kuidagi leppida sellega, et lasteabirahast tahetakse jätta ilma põllutöölisi. Öeldakse küll, et ka põllutööliskonnale on mõeldud ja et nende suhtes korraldatakse küsimus eri seadusega, kuid see seletus ei rahulda meid. Me oleme kuulnud varemgi, et põllutöölisi

ei taheta näiteks allutada tööstustöölistega ühele ja samale seadusele haiguskindlustuse ja vanaduse ning töövõimetuse vastu kindlustamise suhtes. Me teame ka, et see eri seaduse hoolde jätmise tähendab õieti asja otsustamise edasilükkamist põllutööliste osas. See arvamus piinab meid ka lasteabiraha maksmise kavatsuse juures. Meil on tõsine põhjus karta, et lasteabiraha-korda küll teatavas ulatuses ehk laiendatakse, kuid kes jällegi jäävad ilma, on 80.000 põllutöölisel üle maa.

Ometi aga kuluks põllutöölistele lasteabiraha otse hädasti ära. Perekonnad on neil suured, lapsi palju. Rahvaloenduse andmeil oli sündimisel põllutööliskonnas suurim — tervelt 25,1%₀₀, samal ajal riigikeskmiselt aga ainult 16,9%₀₀, tööstustöölistel — 13,7%₀₀, ametnikel — 19,4%₀₀ jne. See näitab, millise osatähtsuse omavad põllutööliste perekonnad.

nad rahvaarvu suurendamise seisukohalt. Kuid need arvud dikteerivad ühtlasi, et ühiskondlik võim peaks säärased kihte, kes annavad suurima järelkasvu riigile, tõeliselt silmas pidama ja oma korraldustega aitama kasvatada suurt lasteperet tublideks töömeesteks ning väarikateks kodanikeks.

Meil tihti peale kuuldu väljendusi, et mis maatöölistel viga kasvatada lapsi, need võivad ju käia karjas ja teenivad seal kena kopika. Aga kas sellejuures mõeldakse, mis tähendab see nõrgale organismile, kui ta juba 6—7-aastaselt peab päev-päeva kõrval leppima vähese unega ja kasina toiduga? Kas pole siis pandud tähele, kui palju neist lastest on jäänud pöduraks, kui paljudel neist on jalad vesisel karjamaal jäänud haigeks ja kuivõrd kõrgeks on suremus üldse tõusnud maatööliste, eriti nende laste hulgas? — Rahvaloenduse andmed kõnelevad siingi, et samal ajal, kui suremus oli tööstustööliskonnas keskmiselt ainult 9,6‰, põllumajanduses — 15,9‰, ametkonnas — 8,6‰ ja üleriigiliselt kokkuvõttes — 15‰, ulatus see maatööliskonnas tervelt 19,8‰-ni, 1932. a. isegi 20,8‰-ni ja 1933. a. isegi 20,9‰-ni! Kui pole arstiabi, kui ei saa haiglaravi, kui lapsed ei saa nõutavat hoolitsust ega toitugi, kui nad juba maast-madalast ammu enne

seaduses lubatud alammäära peavad asuma raskele tööle, — siis ei saa imestada, et surmavikatil pole selle rahvakihi hulgas kunagi tööpuudust.

Meie põllumajandust ähvardab kevadel tööliste puudus. Igaüks aga teab, et see nähe on suurelt osalt põhjustatud sellest, et maarahvas põgeneb taludest. Tööstuslikud käitised, vabrikud ja ehitustöö tõmbavad ära töökäed maalt. Kui nüüd lasteabiraha teostatakse ainult tööstuse osas ja maa jäetakse sellest ilma, siis põllutöölise pagemine aina süveneb. Ja keegi ei saa ka keelata, et tööline läheb sinna, kus tal parem ja kus ta perekondki leiab kaitset. Maal pole isegi riigi- ja omavalitsuse mõisad jõudnud niikaugemale, et maksaks oma tööliste lasteabiraha.

Nii või teisiti: kui lasteabirahast üldse on juttu, siis peavad selle hüved ulatuma ka maale. Maa ei püsi jalul ainult sel teel, kui suurendame traktorijaamade arvu ja võla abil mehhaniseerimine. Ka masin vajab elavat tööjõudu. Mehhaniseerimisega peaksime jõudma selleni, et täita praegust töökatte puudujääki. Muude otstarbekate sotsiaalreformidega aga selleni, et loomulikult teel pidurdada üha kasvavat tööjõu maalt põgenemist.

Lasteabiraha tuleb anda ka maatöölisele! A. V-go.

Küsimusi riigitöölise lasteabiraha alalt

J. R.

Riigitöölise lasteabiraha seaduse (RT 1935, 35, 324) § 1 jõul makstakse riigiasutistes ja -ettevõtetes töötavatele tööliste lasteabiraha nende ülalpidamisel olevatelt seaduslikkudelt, adopteeritud, legitimeeritud ja teise abikaasa lastelt, kes sündinud eelmistest abieludest või naisel sündinud vallaslastena ja samuti naisriigitöölise enese vallaslastelt. Riigitöölise lasteabiraha seaduse ulatusse puutuvale tuleb tähendada, et nimetatud seaduse selgelt väljendatud sõnastuse kohaselt Riigitöölise lasteabiraha seadus kehtib kõigi riigiasutistes ja -ettevõtetes töötavate tööliste suhtes, olenemata sellest, kas nimetatud asutised ja ettevõtted töötavad eriseaduste või -põhimääruste ja erieelarvete alusel või mitte. Riigitöölise lasteabiraha seadus, rääkides nimelt riigiasutistest ja -ettevõte-

test ei tee mingit vahet seesuguste asutiste ja ettevõtete vahel, ks töötavad eriseaduste, -põhimääruste ja erieelarvete alusel ja seesuguste asutiste ja ettevõtete vahel, kes ei tööta eriseaduste, -põhimääruste ja erieelarvete alusel.

Eelnevat üldist seisukohta juhiseks võttes, tuleb tõsitada, et Riigitöölise lasteabiraha seadus on kehtiv ka Haridusministeeriumile alluvate koolide põllumajapidamiste tööliste suhtes. Koolide põllumajapidamiste korraldamise seaduse (SK VI, 1938, 1, 7) järgi tuleb lugeda Haridusministeeriumile alluvate koolide põllumajapidamisi riigi ettevõteteks. Nimetatud seaduse §§ 6,5 j. t. nähtub, et kõnesolevad põllumajapidamised on üldiselt võrrutatud muude riigiasutistega, kusjuures nende juhtimises ja majapidamises esinevad tea-

tavad erinevused. § 15 nähtub, et nimetatud põllumajapidamisi loetakse otseselt riigiasutisteks (täpsem oleks riigiettevõteteks), sest nende kõrval räägitakse teiste riigiasutistest. § 15² nähtub, et põllumajapidamiste teenijad loetakse vabateenijaiks, kelle koosseisud pannakse kehtima üldises korras, kuigi põllumajapidamiste tööliste teenistusse võtmine toimub teenistuslepingute alusel.

Kuna eriseaduse, -põhimääruse või -eelarve alusel töötamine tähendab esijoonel ainult erinevat majandamise põhimõtet ja see asjaolu on iseenesest tähtsusetu küsimuse lahendamisel, kas asutis või ettevõte on riigiasutis või mitte ning kuna Riigitööliste laste-abiraha seadusest ei nähtu, et seesugused eriseaduse, -põhimääruse või -eelarve alusel töötavad riigiettevõtted või -asutised oleksid Riigitööliste laste-abiraha seaduse kehtivusest erandatud, siis tuleb jaatavalt vastata küsimusele, kas Riigitööliste laste-abiraha seaduse alusel tuleb maksta laste-abiraha Haridusministeeriumile alluvate koolide põllumajapidamiste töölistele.

Jaatavalt tuleb vastata ka küsimusele, kas Tartu Ülikooli Raadimõisa tööliste suhtes on samuti kehtiv Riigitööliste laste-abiraha seadus. Tartu Ülikooli põllumajapidamine ei allu küll Koolide põllumajapidamiste korraldamise seadusele (§ 1 p. 1), kuid Ülikoolide seaduse (SK VI, 1938, 2, 1) jõul tuleb Ülikooli Raadimõisa lugeda riigi ettevõtteks. Ülikoolide seaduse § 1 alusel Tartu Ülikool on riiklik õppeasutis. Majandusadministratiivsel alal on ülikoolide suhtes üldpõhimõtteliselt kehtivad riigiasutiste kohta käivad üldised sätted (§ 3). Ülikooli Raadimõis on ülikooli juurde kuuluv asutis, milliseid näeb ette Ülikoolide seaduse II peatüki 8. jaotis ja milliseid asutiste juhatajad juhivad korras, mis kehtivad vastavate riigiasutiste juhatajate kohta. Raadimõisa võidakse küll majandada ja tegelikult majandataksegi ülikooli erisummade arvel, kuid see asjaolu ei võta temalt riigiasutise (-ettevõtte) iseloomu.

Kuna ülikoolide põllumajapidamised on seega riiklikud asutised (resp.-ettevõtted), tuleb ka nende töölisti lugeda riigitöolisteks Riigitööliste laste-abiraha seaduse mõttes.

Laste-abiraha makstakse lastelt kuni nende 18. a. vanuseks saamiseni või nende tegeliku töövõimetuse korral vanusele vaatamata. Tegelikult töövõimetuks loetakse need, kes töövõimetest on kaotanud vähemalt 75%. Laste-abiraha makstakse päe-

vatöölistele: esimeselt lapselt 25 senti päevas, teiselt lapselt 30 senti päevas, kolmandalt lapselt 35 senti päevas ja neljandalt ja igalt järgmiselt lapselt 40 senti päevas. Kuutöölistele makstakse laste-abiraha samade normide suuruses 25 päeva eest kuus.

Kuna laste-abiraha maksmise kohustus riigitöölistele on seaduses ette nähtud, siis peavad vastavad summad sisalduma ka riigieelarves või vastavates erieelarvetes. See kohustus ei sõltu sellest, et eelarves pole vastavaid summasid ette nähtud. Eelarves summade puudumisel on muidugi tegelikult võimatu seda kohustust täita, kuid selleks tuleb esimesel võimalusel eelarvega vastavad summad nõutada.

Laste-abiraha maksmise kohustus ja vastavalt laste-abiraha saamise õigus on ette nähtud seaduses. Järelikult ei oma tähtsust selle õiguse fikseerimine või mittefikseerimine töölepingus. Ka seesugusel juhul, kui laste-abiraha maksmise kohustus ei ole ette nähtud töölepingus, esineb see kohustus ikkagi töölepingu osana (nn. naturalia, vrd. BES § 2991). Töölepingutes on aga tühised, kui seadustele vastukäivad kokkulepped laste-abiraha mittemaksmise kohta laste-abiraha õiguslikele (vrd. BES § 2922).

Laste-abiraha maksmise ja määramise tähtaegu sätib Riigitööliste laste-abiraha seaduse § 4. Need tähtajad ei ole sõltuvad kokkulepetest töölepingus.

Põllutöölised on tööandjaga tsiviillemingulises vahekorras (vrd. Põllutööliste seaduse §§ 1 j. j. ja Koolide põllumajapidamiste korraldamise seaduse § 15² lg. 3). Kuna administratiivkohtule alluvad ainult vaieldavad administratiivasjad (vrd. Administratiivkohtu kord § 3; RT 1919, 10, 23), millega antud juhul tegemist ei ole, siis tuleb riigitööliste laste-abiraha nõudmistega kõigil neil juhtudel, mil nõudmine muul viisil ei anna tulemusi, pöörduda tsiviilkohtu poole.

Tööliskohtade asutamiseks on sõlmitud juba üle 60 maaostulepingu.

Tuleval aastal kavatakse ehitada uusi töölistkorteid Valgjärve — Elva piirkonda 11, Haljala — 7, Türi konventi — 9, Pilstverre — 13, Põltsamaale — 10 ja Torisse — 13. Põllutöoministeeriumis on jõutud lõpule lepingu sõlmimistega tähendatud piirkonnas asuvate krundiomanikkudega. Käesoleval aastal ehitatud töölistkohad on juba välja antud lasterikastele perekondadele. Väljaandmisel on ka premeeritud põllutööliste kohad.

Väikemaapidajate varustamine metsamaterjaliga

A. Merihein, metsanduskonsulent.

Väikemaapidamisele on üldiselt iseloomustav maapinna maksimaalne kasutamine põllumajanduslikult, kusjuures maa vähesuse tõttu tavaliselt on raskendatud metsa kasvatamine. Ometi on tarvidus puidu järgi igas majapidamises võrdlemisi suur, kuna seda vajatakse kütteks, ehituste parandamiseks, aedadeks, tööriistade valmistamiseks, kodukäsitöökj. Osutub ju möödapääsematuks vananenud hoonete parandamine või nende asendamine uutega.

Küllalt sageli tuleb kodusel teel meisterdada vankrile aisa, rehale vart, painutada looka või valmistada muid tarvisminevaid esemeid, millede ostmine oleks seotud asjatute kuludega või mida mõnikord osta ei saagi. Kui aga väikemaapidajale kodukäsitöö on sissetulekuallikaks, tekitab mitmesuguste eriotstarbeliste puuliikide hankimine tõsist muret.

Kuidas on lugu praegu metsamaterjali saamise võimalustega, see on küllalt tähtis probleem, mis vajab rahuldavat lahendust. Raskemas olukorras on muidugi väikemaapidajad, kes oma maalalt üldse mingit puumaterjali ei saa ning isegi küttematerjale, teibaid ja aia-
postse on sunnitud ostma väljastpoolt.

Tuleb mainida, et tegelikult mitte kõik väikemaapidajad pole täitsa metsata. Leidub ka neid ettenägelikke, kes varematal aegadel on osanud jätta väiksema ala maapinnast metsa alla, kust nüüd otstarbekal majandamisel võib saada oma jooksvaks vajaduseks nii ehitusmaterjali kui kütet. Ka karjamaadel leiduvad lepikud suudavad anda küllalt küttematerjali, kuna nad omavad erakordselt suure juurdekasvu, mis 15—20 aasta vanuselt ulatub hektaari kohta 8—10 tihumeetrile aastas. Seega võib juba 1—2 ha suurune karjamaalepik haometsana rahuldada vähema majapidamise aastast kütetarvidust. Kus aga omast käest küttematerjali pole võimalik saada, tuleb seda hankida väljastpoolt, kusjuures kasulikum on selleks kasutada kas turvast või jälle kände, surnud puid, hagu ja muud väheväärtuslikku materjali, mi-

da saab osta tunduvalt odavamini. Riigimetsast müüakse taksihinnaga kohalikele elanikele kuivanud, vigaseid ja tuulemurtud puid tegeliku vajaduse piirides. Müüki teostavad metsaüleva valitusel ka metsnikud ja metsavahid, kellede poole soovijail tuleb pöörata tuulemurtud puude, hagude, teivaste, lattide, vitsade ja kändude ostmiseks. Metsarohketes rajoonides, kus ei leidu ostjaid, võidakse anda kohalikele elanikele hooldamisraietel saadud hagu, metsaalust risu ja surnud puid erijuhtudel ka täiesti tasuta.

Riigimetsast saab osta kasvavat metsa või metsamaterjale mitmesugustel tingimustel, olenevalt sellest, kes on ostja ja milleks kasutatakse ostetav materjal. Kõige soodsamalt on võimalik metsa või metsamaterjale osta taksihinnaga (omahinnaga), mis on kuni 25 prots. madalam keskmisest turuhinnast. Selle soodustuse osalisteks saavad: 1) väljaspool linnade ja alevite piire asuvad maaelanikud, aiandusliikide, käsitöö-, kalandu-

Säärast sirguvat metsa tuleb soetada ka igasse väiketallu . . .

se- ja eluasmekohtade pidajad, kel omal ehitusmetsa pole ja kes seda vajavad hoonete remondiks või uute ehitamiseks; 2) kõik kutselised kalamehed, kes vajavad puumaterjali paatide ehitamiseks või parandamiseks.

Kõik mapidajad, kes soovivad järgmisel talvel saada metsamaterjale taksihinaga, peavad juba eelmisel suvel 1. juuliks esitama kohalikule metsaülemale sellekohase sooviavalduse. Kui soovitakse saada soodustatud maksutingimusi (järelmaksuvõimalus jne.), tuleb koos sooviavaldusega esitada ka vallavalitsuse vastav tunnistus, mis tõendab, et soodustused tõepoolest on hädavajalikud.

Peale selle müüakse riigimetsast eelnimetatud piiratud ostjaskonnale metsamaterjale n. n. piiratud enampakkumisel (pakkumine algab taksihinnast), kuid ainult siis, kui ostja ei kauple metsamaterjaliga ega ei oma äri- või tööstusettevõtteid ning vajab materjali ehituseks, majapidamistarbeks või koduseks käsitööks.

Piiratud enampakkumisest teatatakse ümbruskonna elanikele kirjalikkude kuu- luste väljapanemisega.

Kui ka sel viisil ei saa rahuldatud kõik kohalike elanike nõuded, võidakse müüa metsamaterjale veel n. n. kohaliku müügihinnaga, mis ei tohi olla madalam taksihinnast. Siin järelmaksuga müüki ei tehta, samuti kui piiratud enampakkumiselgi.

Kõigi metsamüükide tegelikuks teostajaks ja korraldajaks on kohalik metsa- ülem. Metsaülem võib lubada aga koha-

likule tarvitajaskonnale eelnimetatud müügitingimustel metsamaterjale ainult teatud normide piires. Nii on ehitiste ja hoonete püstitamiseks maksvad järgmised normid:

1) talundeile suurusega üle 8 ha (kõlbulikkude maad) — elumaja ehitamiseks kuni 70 tm tarbematerjali, lauda ehitamiseks kuni 45 tm tarbematerjali, teiste kõrvalruumide ehitamiseks kuni 30 tm tarbematerjali;

2) väikekohtadele suurusega 3 kuni 8 ha (kõlbulikkude maad) — elumaja ehitamiseks kuni 50 tm tarbematerjali, lauda ehitamiseks kuni 30 tm tarbematerjali, teiste kõrvalruumide ehitamiseks kuni 20 tm tarbematerjali;

3) alla 3 ha suurustele kohtadele elumaja püstitamiseks kuni 50 tm tarbematerjali.

Isikuile, kes ei rahuldu ettenähtud normidega või kes ise omavad raieküpsset metsa või on äri- või tööstusettevõtte omanikud, on võimalus jäetud metsamaterjale osta enampakkumisel või keskmise turu-, kokkuleppe- või erisortimentide hinnaga.

Mitmesuguste eriotstarbe sortimentide ja eriti kõvade puuliikide (saared, vahtrad, jalakad) saamine on aga praegu kõige raskem, sest aastate kestel on need otsitud ja väärtuslikud puuliigid jäänud kohati päris väheseks. Ometi aga on nendeta kaunis raske majapidamises toime tulla, veel raskem on aga vastava ala käsitöölistel hakkama saada. Vajavad ju näiteks loogameistrid lookade valmistamiseks rohkelt paju-, jalaka-, saare- või vahtrapuitu. Vankrite

Avinurme väikemaapidajad on agarad puutöömeistrid. Tarbepuitu selleks ostetakse peamiselt riigimetsast.

ja saanide keredeks, kodarateks, mitmesuguste tööriistade käepidemeks, vasa- või kirvevarteks vajatakse rohkelt saart. Reejalaste valmistamiseks on tarvis sirgeid kaselatte, sarja- ja mati-laudadeks, puukausside ja lusikate treimiseks aga vajatakse haavapuitu. Kõik need nõuded vajavad rahuldamist, mis aga pole sugugi kerge. Praegu on küll võimalik seesuguseks otstarbeks puitu osta üksikute kasvavate puudena või piiratud hulgal ülestöötatud materjalina, mida müüvad tavaliselt metsaülemate poolt volitatud abimetsaülemad, metsnikud ja metsavahid. Tegelikult pole aga alati kõigi soovitud sortimentide saamine võimalik suure nõudmise tõttu. Seesuguseid eriotstarbe sortimente, nagu kaevupumbapuid, veskivõllipuid jne. müüakse kasvavast metsast ka väljaspoolt aastalanski ostja valiku järgi tegeliku turuhinnaga.

Rõõmustaval kombel on hakanud viimastel aastail mitmed maapidajad rajama oma elamute ümbrusse mitmesu-

gustest väärtuslikest tarbepuuliikidest (saar, vaher, jalakas, künnapuu j. t.) koosnevaid puude salku, mis lähemas tulevikus annavad omaks tarbeks vajalikku materjali ning ühtlasi täidavad suurepäraselt kodukaunistuse ülesandeid. Küllalt tasuvaks tuleb ka pidada kultuurpaju de kasvatamist, kuna meil leiduvad istandused seni pole suutnud rahuldada korvitööstuse nõudeid. Kuivade kooritud vitsade hind on aga võrdlemisi kõrge ning nõudmine nende järgi suur. Pealegi võib sitkeid pajuviitsu suurepäraselt kasutada igas majapidamises oma tarbeks, nagu hagude köitmiseks, lattaedade, korvide ja kalapüügiiristade valmistamiseks, viljapuude köitmiseks, tünnivitsteks jne. Kuna just mitmesuguseid kõvu ja eriotstarbelisi sortimente on kõige raskem saada riigimetsast, siis tuleb vaid tervitada ja soovitada seesugust suunda, mis tulevikus võiks pehmemendada praegust ebaloomulikku olukorda.

Ringkäik lahkuvate sakslaste majapidamistes Kuidas elab põllutööline endise mõisniku juures?

A. Tammar.

Viru- ja Järvemaal on seesuguseid põlumajapidamisi kõige rohkem. Nüüd on nende pidajad kõik ära kutsutud. Tööliskonnal, — sakslaste mõisades leiame hulgaliselt veel sääraseid põllutööliste perekondi, kes mitmendat põlve rühivad teha tööd põllul, — on mure, kuidas jääb nende edaspidise teenistusega. Või jaotatakse koguni mõisa ja saavad nemadki veel enne elulõppu maad, oma eluaseme samalt põllult, mida nad aastakümneid harinud ja rasketel aegadel kaitsnudki?

Me matk viis esijoones Triigi mõisa, kus maa (350 ha) kuulub riigile, kuid rentnikuks oli Grünwaldt. Eemalt ei ole vigagi. Hooned on võõbatud punaseks, — rentnik on olnud kodukaunistaja. Kuid see pettekujutus haihtub niipea, kui astume töölistmajadesse. On seal kortereid toa ja kööbiga, kuid on ka väiksemaidki

ja osalt suuremaidki. Aga millised need korterid on! — Üldiselt vanades, külma- des ehitistes, niisked seest ja valgendamata. Et neid kuidagi teha elamiskõlblikeks, on töölised ühes kivimajas ja sepipajaga ühise katuse all olevates korterites omal kulul ja omast ajast ehitanud lisasoendus-ahjud vanadest seebikivitünnidest! Säärane ahi oma konstruktsioonilt on lähedane maalaatadel suslamüüjate „ahjudele“, kuid plekkтору suundub siin vanaaegsesse ahjumürakasse, millest on vaid nii palju kasu suure küttekulu peale, et leivad ära küpsetab.

Otse painajalikult piinab mind küsimus, kumb on tarvilikum, kas otstarbekas soendus töölise korterites ja korralik lupjamine või väline seinte, aedade ja plankude värvimine? — Triigis ei leia ma sellele vastust. Kas isegi kodukaunistaja-

mise aktsiooni juures sellele on mõeldud küllalt põhjalikult?

Parem sugugi pole olukord 300 ha suurusel Põdrangu mõisas, mis oli rendil Harpe käes. Ennem hullem veel. Juba mõisa peahoone ümbrus vajaks mustusevedajat. Nii vedelevad trepialuses vanad saapalabad ja solgi- ja pühkmete-hunnik tähistab köögisissekäiku. Hoonestiku vahelised teed ja kõrvalhoonete ümbrus on kuhjatud täis igasugust mahavarisenud ja kõrvaleheidatud esemeid.

Tööliskorterid on enamuses ühetoalised, samuti külmad. Hädapärast vajaksid remonti juba töölismajade välisüksed, rääkimata sisemusest. Vaatamata sellele, et töölismajad asuvad lähestikku ja vee saamise võimalused on olemas, ei ole seda korraldatud. Töölistel tuleb kanda vesi enam kui 200 meetri tagant.

Põdrangu on päris rahvusvahelise ilma asundus: seal töötab eestlasi, venelasi, üks taanlane, üks prantslane ja poolakaid; peremeheks oli sakslane.

Rõõmustavat ei taba silm sakslaste pärisomaduses seisnud talundeistki. Seal on Wrangeli Roela mõisa, — maad üle 350 ha, piiritusvabrik, laua- ja telliskivitehas, juustu- ja tärpentiinitööstus. Kuid töölistel pole ehitatud väljakäiguks! Saangi on pigemini mingisugune lobudik, kui tervist ja puhtust andev hädavajaline ehitis, kus tööline ja tema lastepere võiks raskest tööst ja higist ennast puhtaks küürida. Sel lobudikul jookseb katus läbi, põranda asemel on mädanenud lauatsad ja ahi on sedavõrd tuleohtlik, et kes otsekohe tuleõnnetust ei soovi, hoiab paigastki kaugele.

Saunad on üldiselt meie maaelu nõrgem külge. Kuid mõisades ja suuremates taludes peaks neid ometi leiduma. Stackelbergile kuulavas Kūti mõisas pole samuti sauna. Ka Ubja mõisa saun on kasutamiskõlbmatu: aknad katki, ahi lagunes, seinalused lahti jne. Ei tea, miks me järelevalveasutised ja tööinspektorid pole kunagi tunnud huvi selle vastu, kui-

das töölised elavad ka maal? Nende ülesannetesse see peaks ikka kuuluma.

Roela tööliskorteridki on korrast ära ja seest valgendamata. Tervishoiutingimustest ei maksa seal rääkida. Niiskud ja külmus mõjub eriti väikelastele. Üks väike tüdrukuke oli arsti tõendusel niiskest korterist saanud haiguse tõttu jäänud kurtummaks.

Kūti mõisat võib Virumaa sakslaste eramõisadest lugeda paremate hulka. Tööliskorterid on korralikud. Neis on tuba ja köök, korralikult remonditud ja soojapidavad. Ja mis eriti väärib märkimist: „käimla-asjandus“ on otse eeskujulik. Kui Roela töölistel oli kasutada terve mõisapõld, siis siin on iga töölisperekonna jaoks oma väike „asutis“.

Rõõmustava mulje jätab Vaomõiski (170 ha), kus omanikuks oli Rennenkampf. Tööliskorterid on siingi korralikud: 6 perekonnal on igal tuba ja köök, kahel — köök-tuba.

Ubja 1 (suurus 520 ha, omanik Behr) aga selle vastu leiame jällegi ainult vanu puust töölismaju, millede akendest vuhab tuul sisse, kuna siseaknaid on vaid osal kortereist ja välised on mädanenud, ruudud katki, kaetud riietega ja topitud kinni papi-tükkidega. Ühel töölismajal on seinadki niivõrd kõdunenud, et pragude vahelt võib näha, mis väljas sünnib.

Et töölitele tavaliselt riigimõisades on võimaldatud arstiabi, siis suures enamuses sakslaste mõisadest mingit arstiabi ega ravimiteraha ei anta. Tasuta arstlik läbivaatus oli senini Vinni mõisas. Tasuta arstiabi oli aga Vaos nii töölisele kui perekonnale. Essu mõisas aga „arstitakse“ haigust nii, et loetakse haiguse tõttu puudunud tööpäevadest pooled tööandja, pooled töölise kanda.

Tööaeg üldiselt on normeeritud kõikjal, kuid seda ei või laiendada karjamaandustööliste kohta. Nimelt ei ole nähtud puhkepäevade osas Porkunis, Äntus,

Kas olete juba uuendanud

KOJA TEATAJA

TELLIMISE
1940. a. peale?

Ubjas, Essus ja Vanamõisas karjanaistele, Äntus ja Ubjas karjameestele, aasta kohta ühtegi vabapäeva. Selle vastu teistes kõigis on vabu päevi, kuid erinevalt, näit. Triigis 12 päeva, Roelas 7, Vinnis 6 jne. Küti mõisas saab tallimees 14 vabapäeva kahes osas, s. o. 7 päeva korraga.

Muide kõik külastatud mõisad elavad praegu lahkuvate peremeeste tähe all ja tööliskond jutustab nii mõndagi huvitavat oma peremeestest. Nii näiteks räägitakse Vaos, et lahku peremees Rennenkampf olnud väga kuri mustuse ja korratuse vastu ning aidanud isiklikult hävitada kuulsaid lutikaid. Sellevastu aga Roela töölispere märgib enda valitsejast Hans Hoffmannist, kes juba Saksamaale

siirdunud, et see töölistega ümberkäimisel ei valinud üldse sõnu.

Näidatakse ka kingitusi, mis antud kauaaegsetele töölistele ja mida töölisid ise ostnud. Neid leidub igas mõisas. Kingitud on kappe, toole, laudu, voodeid ja sohvasid. Kütis on ühele töölisel kingitud isegi vana hobune. Peremees kavatsenud selle esiti maha lasta, aga arvanud, ehk on tahtmist hakata maapidajaks ja nii annetanud töölisel, et olgu see aluseks tema poolt. Essu Ungern-Sternberg on kinkinud ühele isegi terve toa sisseseade. Vanamõisa Breweri abikaasa on jätanud mälestuseks ühele töölisnaisel katkiläinud supitirini kaane ja teisele oma vana kübara.

Põllutööliste kogukonnaks suhteliselt kõrgem kui teistel palgalistel

Maatööliste ja Väikemaapidajate Koja märgukiri Siseministrile.

Kogukonnaks liigitamise asjus maal käisid Maatööliste ja Väikemaapidajate Koja esimees H. M a a n d i ja peasekretär Aug. V a i g o u e Siseministri A. J ü r i m a jutul, esitades ministrile kõnesolevas küsimuses järgmise märgukirja.

„Vallaseaduse § 116-nda järgi v õ i b v a l a v o l i k o g u j a o t a d a kogukonnaks maksukohuslaste jõukuse järgi.

Tegelikult on säärane liigitus ka paljudes valdades teostatud. Leidub omavalitsusi, kus kogukonnaks on jagatud kaheksasse, isegi 12—14 liiki. Lisaks sellele on mitmel pool tehtud maksusoodustusi lasterikastele perekondadele. Kogukonnaks liigitus on viidud läbi ka linnades.

Samas on aga valdu, kus kõnesolev maks on ühtlane nii suure perekonnaga töölisel kui vallalisel suurtaalu peremehel. Seejuures on maksusumma, võrreldes põllutöölise palgaga, suhteliselt väga kõrge. Mõõdunud aastal lõppenud büdžetiuurimuse andmed näitavad, et põllutööliste leibkonnad maksid kogukonnaks keskmiselt tervelt 14 krooni aastas ehk 1,5% kuludest, olgugi et uuritavaist perekondadest oli rida isegi 6- ja rohkem liikmelised ja kuutuluga ühe täistoidus-tatu kohta isegi alla 25 krooni! Tööstustöölistel olid maksud poole väikse-

mad — ainult 7.64 kr. ehk 0,7%, põlevkivitöölistel (kuuteenistus keskm. leibkonnalt 120 kr.) aga veel väiksemad — vaid 5.90 kr. ehk 0,5% aastakuludest. Isegi perekonnata (üksikud) riigi- ja omavalitsuse ametnikud ja teenijad maksid tähendatud uurimuse andmeil tulu- ja kogukonnaks kokku ainult 1,3%, kaubanduse ja tööstuse ametnikud ja teenijad — 0,4% ja perekonnata tööstustöölisedki ainult 1,1% aastakuludest. Seega oli kõigil teistel palgaliste gruppidel maksukoorem suhteliselt ja isegi absoluutselt tunduvalt kergem kanda kui lasterikastel maatööliste perekondadel.

Esitatud andmed, mis võetud Riigi Statistika Keskbüroo väljaandeist, tõestavad kujukamalt, et kogukonnaks korraldus maal vajab muutmist ja et asjast huvitatud ringkondade sellekohased taotlused on täiesti põhjendatud. Mida varem kõnesolev küsimus soovitud suunas lahenduks, seda parem oleks see ühiskondlikule rahulegi. Ka aitaks maksureform osaliselt kaasa maa- ja linnaliste tööalade ebavõrdsuste taandamisega.

Korrates siinkohal Maatööliste ja Väikemaapidajate Kojale alluvais laiades ringkondades alatasa päevakorral olevat soovi kogukonnaks liigitamiseks maal maksnike varandusliku kandejõu järgi, loodab Koda, et Teie, härra Minister, ei keeldu

nüüd, kus valdade reform on lõpul, seda küsimust edasi viimast tarvilises suunas ja kaasa aitamast vastavate korralduste kehtimapanemiseks nii, et vajaline liigitus teostuks juba järgnevast maksuaastast alates.“

Kogukonnamaksu liigitamise asjus on Koda juba varemgi pöördunud Siseministeeriumi poole, kuid seni pole küsimus edasi nihkunud. Loodame, et uus valitsus selle ebaõiglase küsimuse kiiresti lahendab.

Koja uus koosseis selgumas

Uued Koja liikmed valitud 30 ringkonnas. — Vao ja Antsla ringkondades järelvalimised. — Seni on valitud 17 maatöolist ja 13 väikemaapidajat.

Maatöoliste ja Väikemaapidajate Koja teise koosseisu valimised toimusid püha-päeval, 12. nov., millal 30 valimisringkonnas valiti uued Koja liikmed ühes asemikkudega. Järelvalimised teostuvad Põllutöoministri otsuse kohaselt Paasvere jaoskonnas (Virum.), 4. valimisringkonnas (Vao vallaval. juures, Virum.) ja 32. valimisringkonnas (Antsla vallaval. juures, Võrum.), kus teostunud valimiste tulemusi Üleriiklik Komitee ei kinnitanud. Järelvalimiste läbiviimise päevadeks on 26. nov. ja 3. det. Kohe pärast seda toimub Koja liikmete nimekirja kinnitamine Põllutöoministri poolt. Koja uue täiskogu koosolekut on oodata detsembrikuu keskpaiku, kus tuleb moodustamisele uus juhatus, sektsioonide juhatused ja teised organid.

Uutest Koja liikmetest on 17 maatöolist ja 13 väikemaapidajat. Praeguseid liikmeid on tagasi valitud 6, — kõik väikemaapidajad.

Peale valitud liikmete määrab Põllutöominister omalt poolt veel 4 liiget, — keda just, see on praegu täiesti lahtine.

Maatöoliste ja Väikemaapidajate Koja uus pale on järgmine:

1. ringk. Narva vallav. juures, valiti Koja liikmeks väikemaapidaja Vold. Orgula s. Merikülalt ja asem. Vlad. Shuvalov Nišõist.

2. ringk. — Jõhvi vallav., Koja liige Oskar Krunk ja asem. Rud. Liiv, mõlemad maatöölised Kurtna asundusest.

3. ringk. — Viru maaval. juures, Koja liige maatöoline Joh. Pello Viru-Kabalast ja asemikuks Joh. Rae, väikemaapidaja Püssi asundusest.

5. ringk. — Viru maaval. juures, Koja liige Aug. Vilu Haljalast ja asemikuks Valter Madisson Kunda-Mallast, mõlemad maatöölised.

6. ringk. — Lehtse vallav., Koja liige Rud. Klammer Lehtse v., ja asem. Albert Tehvan Undla vallast, mõlemad maatöölised.

7. ringk. — Võhmuta vallav., Koja liige Richard Tamm, väikemaapidaja Vajangu v., Kuie as. ja asem. Osvald Piibeleht, Albu vallast.

8. ringk. — Järva maav., Koja liige Rein Rohtla, Paide v. ja asemikuks Oskar Soosaar Vodjast, mõlemad maatöölised.

9. ringk. — Harju maav., Koja liige Otto Jaanus Kehrast ja asem. Vold. Tiiskar Valklast, esimene maatöoline, teine väikemaapidaja.

11. ringk. — Rapla vallav. juures, Koja liige Fr. Pensa Kehtnast ja asem. Joh. Võsa Kohilast, mõlemad maatöölised.

15. ringk. — Lääne maaval., Koja liige Gustav Seppel Taeblast ja asem. Herman Magnusson Riguldist, mõlemad väikemaapidajad.

16. ringk. — Käina vallav., Koja liige Andrei Sepp Käinast ja asem. Leonh. Hiie ma a Emmastest, esimene väikemaapidaja, teine maatöoline.

17. ringk. — Põide vallav., Koja liige Kirill Prooses Maasilt ja asem. Vold. Vahter Pärsamaalt, mõlemad väikemaapidajad.

18. ringk. — Saare maaval., Koja liige Laas Rist Torgust ja asem. Kaarel Tõemets Kihelkonnast, mõlemad väikemaapidajad.

19. ringk. — Pärnu maaval., Koja liige Joh. Post, väikemaapidaja Saugast ja asem. J. Toomla Audrust, maatöoline.

20. ringk. — Väandra vallaval., Koja liige Joh. Nuut Torist ja asem. Villem Martma Väandrast, esimene maatöoline, teine väikemaapidaja.

21. ringk. — Saarde vallaval., Koja liige Aleks. Tamm, maatöoline Kilingi-Nõmmelt ja asem. J. Jakomäe, väikemaapidaja Sigastest.

22. ringk. — Viljandi maaval., Koja liige Joh. Jaska Kõpust ja asem. Jaan Utsal Olustverest, esimene väikemaapidaja, teine maatöoline.

23. ringk. — Viljandi maaval., Koja liige

Joh. K a u s i Holstrest ja asem. Aug. K u l l Viiratsist, mõlemad maatöölised.

24. ringk. — Helme vallaval., Koja liige Jaan H a b i c h t, ja asem. Karl L u i k, mõlemad väikemaapidajad Helme vallast.

25. ringk. — Põltsamaa vallaval., Koja liige Mihkel K i v i s a a r, maatöölise Viru-verest ja asem. Tõnis A r e n, väikemaapidaja Kõost.

26. ringk. — Jõgeva vallaval., Koja liige Jüri S u k k, Kuremaa riigimõisast ja asem. Martin K i r s Jõgeva mõisast, mõlemad maatöölised.

27. ringk. — Torma vallaval., Koja liige A. P a l j a k Avinurmest, asem. Aleks. L a u k Palalt, mõlemad väikemaapidajad.

28. ringk. — Tartu maaval., Koja liige Tarmo T a l v i, maatöölise Vasulast ja asemik Aug. R o o s e, väikemaapidaja Kärknast.

29. ringk. — Võnnu vallaval., Koja liige Aug. K a i n e, maatöölise Kuustest ja asem. K. K i i s l a, väikemaapidaja Hammastest.

30. ringk. — Elva vallaval., Koja liige Jaan K õ l l o, maatöölise Uulost ja asem. Jüri A n n u s, väikemaapidaja Lagujalt.

31. ringk. — Valga maaval., Koja liige Ed. Saal, väikemaapidaja Sangastest ja asem. Vlad. P õ d e r, maatöölise Kaagjärvelt.

33. ringk. — Veriora vallaval., Koja liige Evald P ä r n a, maatöölise Moostest ja asem. V. H a a v i s t u, väikemaapidaja Oravalt.

34. ringk. — Võru maaval., Koja liige Paul J ä r v, väikemaapidaja Vastseliinast ja asem. Aug. M e i t e r n, maatöölise Sõmerpalust.

35. ringk. — Petseri maaval., Koja liige Ivan L u i v M ä e v. ja asem. M. R e i n o K a l d a v., mõlemad väikemaapidajad.

36. ringk. — Petseri maaval., Koja liige F. P a h o m o v, maatöölise Laurast ja asem. P. Š a v r i n, väikemaapidaja Linnuse vallast.

Õunte säilitamine premeerimisele

Põllutööminister kinnitas neil päevil eeskirja kodumaa õunte säilitamise edendamiseks. Selle järele kuuluvad maal asuvate õuntetootjate poolt vähemalt 1. jaanuarini säilitatud talvesordilised I ja II valiku õunad premeerimisele. Preemiad määrab sellekohane premeerimise komisjon, mis koosneb Põllutööministeeriumi Põllumajanduse osakonna, Põllutöökoja, Eesti Aian-duse-Mesinduse Keskseksi ja teiste asjast huvitatud asutuste esindajaist. Preemiaks on I valikut kuni 5 senti kilolt ja II valikut 3 s. kg-lt, kusjuures mainitud preemia suureneb alates 11. jaanuarist iga 10 päeva kohta 2 s. I valikul ja 1 s. teisel valikul. Premeerimisele kuuluvad õunad tulevad turustada selleks määratud firmade kaudu.

Preemiaid võivad saada kõik maal asuvad õuntetootjad, kes oma majapidamises säilitavad vähemalt 100 kg eeskirja nõuete kohaseid ja ametlikku standardsortimenti kuuluvaid talvesordilisi õunu. Selle kohta tuleb hiljemalt 1. detsembriks s. a. teatada igas maakonnalinnas asuvalle aian-duskonsulendile vastava vormi kohaselt. Samast saab ka igasugust informatsiooni ja sellekohaseid vormulaare. Aian-dusekonsulent vaatab õunad üle ja koostab akti, mille alusel toimub edaspidine õunte müük ja premeerimine.

Premeerimisele tulevad järgmised õunad: põhisor-timendist — 1) filip-pa, 2) liivi sibulõun, 3) tartu roosõun, 4) trebuu seemik, 5) tšernogus.

Täiendavast sortimendist — 1) antoonovka, 2) boiken, 3) cordland, 4) krügeri tuviõun, 5) nietšneri maasikõun, 6) okerõ, 7) paide taliõun, 8) leedu peping, 9) signetillisch, 10) talve pirnõun, 11) ontario jne.

Kõik need sordid peavad müümisel vastama väärtuselt eksportõuntele.

Esimese valiku eksportõunteks loetakse: sorditüübilised ja hästi arenenud kujuga. Õigel ajal puust võetud. Õuna pind peab olema rikkumata taimehaiguste või kahju-rite poolt, mehaaniliste vigadeta, korkkoe-ta, mustade laikudeta või täppideta.

Teise valiku eksportõunad: lubatud väikesed kõrvalkaldumised tüübis ja kujus, värvus pole nõutav. Õuna pind taimehai-gustest ja kahjuritest rikkumata, korkkude katab mitte üle 30 prots. pinnast.

Premeeritavad õunad peavad olema normaalselt arenenud, puhtad, kärnalaikudeta, mädanemisplekkideta pinnal ja õuna sees, mehaaniliselt ja kahjuritest vigastamata. Ilma kõrvallõhnata ja -maitseta.

Ühenduses õunasäilitamise edendamise-ga ja preemiate maksmisega on koostatud

ka lähemad juhtnöörid puuviljade säilitamiseks. Need on saadetud ringkirjaliselt kõigile maatulundus- ja aianduskonsulentidele ning aiandusassistentidele kätte, kes nende alusel korraldavad maal nõuannet õunte alalhoidmiseks.

Pea igas majapidamises leidub mõni ruum, mida on võimalik nõnda korrastada, et selles võib hoida rahuldavalt õunu. Vanades maamajades näiteks võib selleks korrastada ja kasutada rehetubasid, elamute aga mõnda tühjaksjäänud kõrvalist tuba. Või leidub ait või kuur, mida saab tühjaks teha kolust, ning sinna õunahoidla sisustada. Olgu kelder või mõni muu ruum, ikka

tuleb see enne õunte sissepaigutamist korralikult puhastada. Ruumist peab välja viima kõik tühjad kolud ja sinna kogunenud praht, ning seejärel ruum korralikult desinfitseerida. Selleks on kõige lihtsam kasutada üheprotsendilist formaaliinilahust. Lahuse valmistamiseks võetakse 25 kantseentimeetrit 40-prots. formaliini ühe liitri vee kohta. Sellega pritsitakse ruumi sisse korralikult üle. Pritsimiseks võib kasutada aiapritsi. Enne suletakse kõik avaused ja pärast pritsimise lõpetamist ka uks ning hoitakse ruum suletuna 12 tundi. Selle järele võib õunu sisse panna.

Karja söötmismured eeloleval talvel

Väiketalundite konsulent J. Utno

Algav karja laudaspidamise hooaeg on käesoleval sügisel palju raskem eelmisist. Halbade ilmastikuolude tõttu hävines läinud kevadel suurem osa ristikheinast. Tugeva põua tõttu ei kasvanud karjamaal rohi, põllul ädal ja põhusaaki jäi vähemaks. Kari läheb vastu talvele märksa lahjemas keha seisus kui harilikult. Ainult uudismaad andsid rahuldavat rohu- ja ädalasaaki. Nõrgad olid ka juurvilja saagid. Lisaks eeltoodule pidid loomad tänavu jääma lauta ka varem. Mõnel väikemaapidajal oli raskusi ka heinamaa saamisel.

Need asjaolud panevad paljuid mölgutama muremõtteid, kuidas karja kevadele vastu viia. Vaatleme siinkohal lühidalt mõningaid võimalusi, mida võiks kasutada.

Koresööda nappusel tuleb kõigepealt kõne alla

jõusööda tarvitamine.

Jõusööta saab tarvitada küll ikkagi koresööda lisaks toodangusöödana, mitte elatis-söödaks. Otstarbekohase kasutamise juures võib jõusöödaga hoida toodangud kõrgel ja säästa kõrssööta.

Varematel aastatel valmistab Riigi Viljasalv mitmesuguseid jõusöödasegusid karjale ja sigadele. Tänavu sääraseid segusid müügile ei tule, küll aga valgurikkaid jõusööte, nagu sojatangu ja maapähkli-, päevalille- ning puuvillakooke.

Sojatanngud on enamikule karjapidajatele tuntud kollase sömerik-puruse jahuna. Valmistatakse lõunamail kasvavast soja-oast (möödunud suvel katsetati sojaõa kasvatamisega meie Koja algatusel ka Viimsis J. Lehtmetsa väiketalus, kus see andis loo-

tustäratavaid tulemusi), millest õli välja pressitakse, kuna ülejäänud mass läheb loomasöödana müügile. Sisaldab seeduvat valku 40% ja ühte söötühikusse arvestatakse 0,9 kg.

Maapähklikooke valmistatakse hiina- või maapähklist samuti õli väljapressimise teel. Värvilt on hallikas-pruun. On valgurikkamaid jõusööte üldse, sisaldades seeduvat valku 41% ja ühte s.-ü. läheb seda 0,85 kg. Hea jõusööt kõigile koduloomadele.

Päevalillekooke valmistatakse päevalilleseemnetest ka õli väljapressimise teel. Saadud õli tarvitatakse toiduks („postlamasla“ = paastuõli). Sisaldab seeduvat valku 35% ja ühte söötühikusse läheb 0,9 kg. Sigadele ei sobi, teistele loomadele aga küll.

Puuvillakook, mis saadud puuvilla seemnetest, on meil seni vähe tuntud. Värvilt tavaliselt kollakas-rohekas. Munavalget sisaldab 34% ja söötühikusse arvatakse 0,9—1,0 kg. Suuremal määral söötmiseks pole soovitatav, sest mõjub kõhust kinnipanevalt.

Need on jõusöödad, mis Riigi Viljasalve poolt tänavu müügile lastud. Peale nende on iga aasta müügil veel linaseemnekooke ja nisukliisid. Esimene neist on valmistatud värnitsavabrikutes linaseemneist õli väljapressimise teel, kusjuures saadud õlist keedetakse värnitsat ja ülejääk läheb jõusöödana müügile. Sisaldab seeduvat valku 24% ja ühte söötühikusse arvatakse 1,0 kg.

Nisukliid sisaldavad valku 10% ja ühte söötühikusse läheb 1,3 kg.

Riigi Viljasalve jõusootade hinnad on tänava järgmised:

sojatangud	15,35	senti	kg
maapähklikoogid	15,35	"	"
päevalillekoogid	13,85	"	"
puuvillakoogid	13,85	"	"

Neile lisandub veel kotikulu. Tänavu tuleb jõusoot müügile kõikides raudteejaamades ühesuguse hinnaga selliselt, et netohinnale on arvatud veokuluks juba ette juurde 0,35 senti kilolt. Kotikuluks on sojatangudel 1,5 senti ja päevalille- ning puuvillakookidel 1 sent iga kg kohta. Maapähklikoogi hind on aga arvestatud ühes kotiga, s. o. bruto/neto.

Jõusööda tarvitamisel on vajalik arvestada nende võrdleva väärtusega, s. o. tähtis pole üksi ostuhind, vaid ka asjaolu, palju maksab 1 kg sulavat valku ühes või teises jõusöödas ja mida maksab söötühik.

Eeltoodud hindu arvesse võttes maksavad:

	kg keskm. hind igas raudteejaamas	1 söötühik	1 kg seeduvat valku
sojatangud	16,0 s.	14,4 s.	40 s.
maapähklikoogid	16,0 „	13,6 „	39 „
päevalillekoogid	14,5 „	13,1 „	42 „
puuvillakoogid	14,5 „	13,1 „	43 „
linakoogid, vabalturul	16,5 „	16,5 „	68,7 „
nisukliid	10,0 „	13,0 „	100,0 „
kaerajahu	ca 12,0 „	14,4 „	157,7 „

Tabelist näeme, et seeduva valgu hind on kõige odavam maapähklikoogi juures, kallim aga nisukliis ja kaerajahus. Söötühikutesse arvatult väga suuri lahkuminekuid hinnas ei ole.

Kuna piima tootmisel on eriti suur tähtsus valkudel, siis normaalsel söötmisel tulevad eeskätt kasutamisele need jõusöödad, kus valkaine kõige odavam. Sellelt seisukohalt näit. nisukliis, mille kilo hind küll odav, on valk kõige kallim ja vähem tasuvam.

Valgurikkaid jõusöote, õlikooke on küll kõige õigem sööta segatult teiste koduste jõusöödadega — kaera-, rukki- ja segaviljahuga või nisukliidega. Üksikult sööta on ainult siis mõtet, kui lehm saab küllaldaselt

põhisöota, nagu head heina, juurvilja, kartulit, vastasel korral läheb nende söötmine kalliks, sest õlikook tohib minna ainult valgupuuduse rahuldamiseks, mitte muuks. Üksikult söötes kurnab ta lehmad välja ja teeb lahjaks.

Jõusööda tasuvus ripub piimahinnast, käesoleval aastal on suhe võihinna ja jõusööda vahel ligikaudu eelmise aasta lähidane. Praeguste hindade juures saab ühe kg või hinna eest (või hind praegu kr. 2.00 kg) osta sojatangu 12,50 kg, mineval aastal 12,80 kg. Seega väike vahe möödunud aasta kasuks.

Kõrressööta sööb lehm, kui see on vähegi meelepärane ja vabalt söömiseks ees, päevas 16—17 kg. Kuid saades peale kõrressööda ka juurvilja ja jõusöota, võib väga hästi tulla välja ainult 7—8 kilo koresöödaga. Üleliigne kõrressööda andmine ei olegi hea, sest selle peeneks närimine ja seedimine nõuab palju energiat.

Heinte puuduse korral tulevad kasutada ära ka kõik olemasolevad põhud. Suiviljapõhk on tavaliselt ikka läinud söödaks, kuid taliviljapõhk ainult allapanuks. Kõrressööda nappuse korral tuleks aga seegi loomadele sööta. Nende raskeltseeditavust saab parandada sel teel, et lõikame õled hekslik ja hautame, kuuma vett üle valades ning üks ööpäev seista lastes.

Tänavu tuleb paratamata võtta tarvitusele vana komme, nimelt sulbi tegemine. See võimaldab kasutada leotatult-hautatult raskeltseeduvaid, kiudainerikkaid sööte, nagu taliviljapõhust lõigatud heksleid, haganaid jne. Sulbile lisatagu pisut soola ja ka mineraale (söödakriiti + fosforhapu lupja), samuti ka juurviljalõikeid, kartulikoori jne. On soovitat ka lisada juurde vähe kaerajahu ühes muu jõusöödaga, samuti ka vähe haput kooritud piima ja jäetagu segu ööpäevaks tunni käärima. Käärises muutub kõva kiudaine pehmeks, sest osa sööda ettevalmistust, mis peaks sündima lehma kõhus, toimub siis juurdelisatud jahu ja hapupiima mõjul juba käärimise nõus.

Sulp asendab teataval määral ka juurvilja, sest sööt antakse sel puhul kätte mahlaselt.

Loomade müük on viimane hädaabinõu ja see tohiks puudutada ainult kõige halvemaid loomi. Peetagu meeles, et kui tänavu on hinnad odavad, siis tuleval aastal saab selle rahaga vaevalt lehma asemele osta.

Väikemaapidajate ühingute tegelaste nõupidamine

Mesinikele suhkru andmise kord pole vastuvõetav. — Sakslaste maast tuleks väiketaludele anda juurdelõikeid. — Öppereis ETK tehastesse.

Maatöölaliste ja Väikemaapidajate Koja poolt oli 23. oktoobriks kutsutud kokku Koja ruumidesse, Tallinna, väikemaapidajate ühingute esindajate koosolek. Tähen- datud koosolekust võtsid osa peagu kõiki- de väikemaapidajate ühingute esindajad ja päevakorrale kerkis väga mitmekesiseid väikemaapidajaid puudutavaid päevaküsi- musi.

Koosolekul kõnelesid Koja nõunik G. A b e l ja väiketalundite-konsulent J. U t n o. Esimene andis täieliku ülevaate väike- maapidamiste arenemisloost meil ning mu- jal, puudutades ühtlasi väikemaapidajate organiseerimisküsimusi nii Eestis, Soomes kui ka Skandinaavia riikides, ja tuues ette selgituseks ka üksikuid ajaloolisi momente tähendatud aladelt.

Ettetoodust selgus, et väikemaapidamis- te arenemise edukus on olnud peagu igal- pool tihedas seoses väikemaapidajate enes- te organiseerimistööga ja nende isetege- vuse ja omavahelise ühistöö arenemisega. Meil on väikemaapidajate organiseerimis- töö veel lapsekingades ja kõikide väike- maapidajate koondamine ühiste keskuste ümber koguni raskendatud. Pal- ju on meil ka elujõuetuid väikemaapida- misi, kus puuduvad alusedki majapidamise otstarbekaks korrastamiseks. Väikemaapi- dajad on kaalunud omavahel korduvalt väi- kemaapidamise elujõu-küsimust ja tulnud

alati ühele ja samale seisukohale, et kui tahetakse korralikult harida maad, siis peab olema loodud h o b u s e p i d a m i s e v ö i m a l u s või mõnel teisel viisil lahendatud veojõu küsimus. Lahendust vajab ka põllutööriistade ja masinate muretsemise küsimus talundi kandejõu seisukohalt, sa- muti ka turustamisala jne. Need küsimu- sed kuuluvad kõik tähtsamate väikemaapi- damiste päevaprobleemide hulka. Mõndagi on siin juba saavutatud eriti viimastel aastatel, kuid palju jääb veel teha.

Konsulent J. U t n o omas ettekandes andis ülevaate väikemaapidajate ühingute senisest tööst ja töotagajärgedest, näida- tes üksikasjalikult tähendatud ühingute töotagajärgede mõju nii üksikule talule kui ka kogu ümbruskonnale. Kõneleja tõi ette väikemaapidajate ühingute normaal- põhikirjas loetletud töösihte ja ülesandeid ning märkis, et nende sihtide elluviimine nõuab meilt väga palju pingutatavat tööd ja head töötahet. Üksikasjalikult peatus kõ- neleja nende ülesannete ja tegevusharude juures, mida esijoones ühing peaks võtma oma lähemasse töökavasse. Liikmete arvu suurendamine, väikemaapidajate päeva, ühe omavahelise teeõhtu, õppereisi ning mõne põllumajandusliku võistluse korral- damine on vajalik läbi viia igas väikema- pidajate ühingu. Üheks tähtsamaks üles- andeks oleks põllutööriistade

Väikemaapidajate ühingute tegelaste nõupidamisest osavõtjad.

muretsemine ühiselt. Sel alal on Soome väikemaapidajate ühingud saatnud korda väga palju, mida võiksime võtta eeskjaks.

Viljandi väikemaapidajate ühingu esimees Kangilaski kirjeldas seda, suurt huvi, mis väikemaapidajatel oli kanapidamise arendamise vastu möödunud aastal, kui kanamunade hind määrati kindlaks. Vahepeal aga valmistas paljudele, kes olid asunud kanalaid ehitama, teatavat pettumust asjaolu, et kanamunade hind ei seisnud enam tootmiskulude tasemel. Munahinna liikidele uue noorkana munade liigi juurdeloomine on A. Kangilaski arvates üleliigne, kuna nende munade toiteväärtus ei ole mitte väiksem.

Tugevalt arvustati mesinikkudele antavat suhkru jagamise korda, mis on nii keerukas ja kulukas, et selle kasutamine on peaaegu võimatu mitmesuguste kõrvalkulude tõttu, mis läheb juurde suhkru hinnale. Koosolijate poolt leiti, et väikemaapidajate huvide kaitse alal tegelevate keskuste ümber peaksid koonduma mitte üksi alla 2 ha väikemaapidajad, vaid kogu väikemaapidajate pere kuni 10 ha suuruse krundi pindalaga, kuna kõikide väikemaapidajate kutsehuvid ühtuvad täielikult. Eluliseks ei peetud ka maa juurdeostu keeldu, ja töölistkohtade asutamist nii pisikesele alla 1 ha pinnale. Ka laenude saamine on väikemaapidajatel erakordselt raske. Siingi sooviti näha parandust.

Sakslaste poolt omanikkudeta jäetud maad peaks koosolijate arvates minema väikemaapidajatele, kelledel maast on suur puudus.

Väikemaapidajate ühingute organiseerimist kohtadel peeti hädavajalikuks, sest ühingu kaudu on võimalik midagi ette võtta ühiselt.

Väinjärve väikemaapidajate ühingu esindaja juhtis tähelepanu sellele, et väikemaapidajatel on nende ümbruses tööd küllaldaselt suvel, aga talvel pole võimalik rakendada oma tööjõudu tegevusse otsarbekohaselt. Kuna väikemaapidajate keskel on palju käsitöölisi, siis võiks hankida ühiselt tööd.

Narva väikemaapidajate ühingu esindaja Einberg kirjeldas raskusi, mis nendel on punase ämblikuga võitlemise alal. Heaks kaitsevahendiks on siin kange keedis tubakast, kuid tubakat ei lubata kasvatada sellisel määral, nagu neil oleks vaja. Peaks võimaldatama taimekaitse otsarbeks kasvatada tubakat suuremal arvul.

Koosolekust osavõtjad külastasid samal päeval ka ETK tehaseid, mis jätsid kõiki

dele ülima mulje ja näitasid meie omatööstuse arenemise kiirust ja ulatust. Eriti märkimisväärne on kiirus, mida tööstusaladel on saavutatud tükitööde tegemisel. Tähelepanu vääris ka see hool ja see püüdlikkus kauba kvaliteedi tõstmise alal, mis valitses kõikides osakondades ja mis annab kindlustuse, et meie kodumaa kauba kvaliteet ei ole millegi poolest halvem välismaa kauba kvaliteedist.

Õppereislaste poolt avaldati tänu tehaste juhatajale, osakonna juhatajatele ja õppereislaste juhile agr. Kasele. Lahkudes Tallinnast avaldasid väikemaapidajate ühingute tegelased soovi edaspidisekski kokkutulekuks oma päevaprobleemide arutamiseks, kui ka selliste õppekäikude korraldamiseks, mis tunduvalt avardab väikemaapidajate silmaringi.

VASTUSEKS PALJUDELE MAA-TÖÖLISTELE

Maatöölise hulgast on Kojale korduvalt tulnud kaebusi, et moonavili, mida maal palgana antavat, olevat täis prahti ja ei kannatavat kuidagi võrdlust selle viljaga, mida peremees lepingu järgi peaks andma. Parem vili, eriti rukis, müüakse riigile, kuna töölised peavad leppima teise või kolmanda sordi teradega. Ühest suuremast majapidamisest Viljandimaalt teatatakse, et tööliste antavat moona (rukist) samast salvest, kus on haganad ning rämps ja kui tööline tõrgub seda vastu võtmast, siis seletavat valitseja, et need terad sisaldavat palju vitamiine!

Peale alaväärtusliku moonavilja andmise on kohti, kus ei taheta maksta välja moonapalga lõpposa. Juhime siinkohal aga tööliskonna tähelepanu Põllutöölise seaduse § 8. III lõike eeskirjale, mis kohustab peremeest andma omal söögil olevale põllutöölisele naturaaltasu kuiviisi ette, kui tööline s e d a n õ u a b.

Alaväärtusliku välja andmine on Põllutöölise seaduse ja töölepingu rikkumine. Kui kohtadel antakse vähese väärtusega moona, siis palume sellest umbes 1/2 kilo osa (teri) saata kotis Maatöölise ja Väikemaapidajate Koja büroole, kes laseb asjatundjatel teha kindlaks terade väärtuse ja selgitab saatjale, kuidas oma huvide kaitsel edasi toimida. Saadeti peab olema juhulik, võetud mitmest vilja väljaandmisest, — ei tohi eriti valida haganaid ja muid lisandeid. Kui teri pole, võib saata ka jahu. Saadeti pakitagu tugevasti ja saadetagu kas posti teel või isiklikult aadressil: Maatöölise Koja büroo, Tallinn, Vene 13—3.

Kanamunade hind on kõrge – nüüd kanad munema!

J. U.

Eksportkanamunade hind on juba tõusnud 1.35 kroonile kilo. Siseturumunadest maksetakse 1.20 kr. kg. See hinnatase katub tootmiskulusid, kui kanakari hoolsasti muneb. Väikemaapidajad, kes tegelevad kanapidamisega, peaksid tegema kõik, et soodustada munatoodangu tõusu talvekuudel. Väiketalus on sissetulekuid vähe ja kes ei kasuta praegust soodsat konjunktuuri kanapidamise alal, see ei täida tähelepanelikult oma peremehe-perenaise kohuseid.

Munatoodangu tõusu — munemise hoogtööd — soodustavad mitmed tegurid. Vaatleme põgusalt neid.

1. Ruumid.

Kanade eluruumidest nõutakse, et need oleksid kuivad, valged ja soojad. On vähe neid väiketalusid, kus on püstitatud omaette kanala, kaugelt suuremas osas peetakse kanu ühistes ruumides teiste loomadega. On viimased valged ja kuivad, siis rahuldavad need nõudeid täielikult. Küll aga võivad kanad loomadega ühistes ruumides olles põhjustada mõningaid ebamugavusi: siblivad lehma söimes jne. Nende ärahoidmiseks oleks parem seada kanade laudas sisse eriline *k a n a d e n u r k*.

Kui laut on ruumikam, eraldame lauda lõunapoolsest päikesepaistelisemast osast traatvõrguga või keppidest võrega väikese osa. Oleks sobiv, kui saaks selle juures arvestada ühe kana kohta põrandapinda $\frac{1}{2}$ ruutmeetrit. Kuna tavaliselt väiketalude laudad on kitsad, nii et seal põrandale kananurga eraldamise võimalust pole, võiks selle korraldada ka sea- või lambasulu peale. Selleks tehtagu sulu kohta laudadest (kõlbavad ka servamata laudad) põrand nii kõrgele maast, et pääseb seasulgu sõnnikut korraldama, kuigi vähe kummargil. Põranda ja lae vahele kinnitame kas traatvõrgu või peened kepid, ning vähese küluga oleme saanud üsna sobiva kananurga, kuhu võime asetada kanade söögi-joogi nõud, mineralained, pesad, suplusasti jne. Ka on meil siis võimalus kanu kinni hoida või lahti lasta oma soovi järele. Päevas korraks kanu lahti lasta maha siblima on munemise mõttes kasulik, sest lahti olles saavad kanad rohkem liikuda, nokkida põhu hulgast mahavarisenud teri, heinapepri jne.

Seejuures peame muidugi hoolitsema, et ruumis oleks tarvilikult valgust; pimedas

laudas ka head kanad ei mune palju. Kui tarvis, tehtagu lauda aken suuremaks. Ka tuleks hoolitseda, et laut ei läheks liiga külmaks. Peab tähendama, et kanad on eriti tundelikud niiskuse ja tõmbetuule vastu. Esimese kõrvaldame alusturbaga, teise seinte, akende jne. tihedamaks tegemisega.

Kõik eeltoodud tööd ei nõua erilist suurt rahalist kulu, vaid rohkem algatust ja käteväetmist. Peab tähendama, et kui on tegevust vähegi munemisvõimelise kanakarjaga, tasuvad kanad nende peale nähtud vaeva ausasti. Praegu on säärase korraldustööde tegemiseks väga kohane aeg.

2. Vanad kanad

on harilikult nõrgad munejad. Nad munevad peamiselt kevadel. Talvel munevad aga eeskätt noored esimese aasta kanad, sest kana kõige viljakam eluiga on esimene eluaasta; järgnevatel toodang juba langeb. Seepärast harilikult kanu palju üle kahe aasta ei peeta, kolmandaks aastaks võib jätta ainult eriti häid munejaid, kellelt võetakse sugumune. On väga soovitatav kanade aastakäigud ära märkida jalarõngastega, mis igal aastakäigul oleksid ise värvi: näit. 1. a. — punased, 2. a. rohelised jne.

Elu näitab, et olgu kanad soetatud nii heast tõust kui tahes, ikka on nende seas halbu ja häid munejaid. Kui igal aastal halbade kanade väljapraakimist ei tehta, võivad vähemunejad levida nii laialdaselt, et terve kanakari muutub halvaks. Seepärast on tarvis igal sügisel halvad vähemunejad kanad hävitada ja ainult head jätta ületalve. Kellel see valik veel tegemata, tehku nüüd ära. Elusaid linde tapmiseks ostab ka E. Munaeksport oma vastuvõtupunktide kaudu, mille juures kuuldavasti on hinnaks 60 senti eluskaalu kg ja kana peab kaaluma vähemalt 1,7 kg.

3. Soetame tõukanu!

Tavaliselt on segavereliste kanade hulgas üksikuid väga häid munejaid. Kuid nende munemisvõime edasi pärandamine järglastele on ebakindel. Ainult puhtatõulistel on omadused kindlamini pärandatavad ja seetõttu ka nende munemise rohkus segaverelistest märksa suurem. Seepärast iga kanapidaja peab minema üle puhtale tõule.

Kõige odavam on puhtale tööle üleminek sugukuke kaudu. Katsutagu soetada juba nüüd sügisel puhtatõuline sugukukk, sest praegu on neid soodsalt saada. Tarvitseb ainult pöörata E. Munaekspordi vastuvõtu punkti poole ja kukk saadetakse kohale üsna pisikese tasu eest.

Kuna mahahinna kindlustamisega on

loodud meie kanapidamises enamvähem kindlam olukord, peaks just väikemaapidajad, kelle maaala vähesus ei võimalda pidada rohkemal määral piimalehmi, pühendada suuremat tähelepanu kanapidamisele. Eeltoodud võimalusi jõudu mööda teostades viiksime oma kanapidamise suure sammu edasi edu poole.

RINGVAADE

TRAKTORIJAAMADE VÖRK TIHENDAMISELE.

Kuna tuleval kevadel on välistööliste saamiseks vähe lootusi, on Põllutöoministeerium aegsasti hakanud tegema eeltöid põllutööriistade ja -masinate hoogsamaks kasutamiseks. Esijoones on kavatsus laiendada traktorijaamade arvu. Meil on praegu traktorijaamu kokku 460. Kevadeks kavatakse rajada juurde ligi 100 uut traktorijaama, mis oleksid varustatud vajalikkude põlluharimisriistadega.

Meil on ka hulga traktoreid, mis töötavad ainult sügiseti rehepeksul. Need kuuluvad peamiselt masinatarvitajate ühinguile. Põllutöoministeerium tahab nüüd astuda samme, et ka nende traktorite jaoks muretsetaks põllukünniatru, kultivaatoreid ja teisi riistu, nii et ka neid traktoreid võiks rakendada kevadistele põlluharimistöile.

TRAKTORITE PROOVIJAAMU VÄIKETALUDE JAOKS.

Põllutöoministeeriumi mehhaniseerimiskava näeb tulevaks aastaks ette ka mõne põllutööriistade proovijaama asutamise väiketalu jaoks. Need jaamad oleksid varustatud kõigi väiketaluandele sobivate masinatega, nagu õhukummidel liikuva väikese traktoriga, põllukünniadruga, kultivaatoriga, randaaliga, ühehobusega töötava reaskülvajaga, kunstväetiste külvajaga, kombineeritud kartuliharijaga, kartulivõtmise-masinaga, turbahundiga jne.

LASTEKAITSE ÜHINGU TEGEVUS KA MAALE.

Sihtasutis Eesti Lastekaitse, mille töö seni on piirdunud linnadega, on oma lähemasse töökavva võtnud ka maa organiseerimise lastekaitse läbiviimise otstarbeks. Maalaste abistamisega kavatakse teha algust raskemates olukordades viibivates maakondades: Petseri-, Saare- ja Läänemaal, kust siis järkjärgult laiendatakse tegevust teistesse riigiosadesse.

SOTSIAALMINISTER KÕNELES SOTSIAALREFORMIDEST.

Et hoida ja arendada meie rahvast üksmeelse rahvusliku tervikuna, ütles minister raadiokõnes, on sõjaaegadel erilisi kohustusi ja ülesandeid (mitte üksi riigivõimul ja omavalitsustel, vaid kogu organiseeritud seltskonnal. Kuna eriti talve ajal osa meie kaaskodanikke ja nende perekondi võib sattuda abivajavasse seisukorda, on praegu eriti tähtis, et seltskond aktiivselt kaasa tuleb omavalitsuste juhtide kutsel ühisele abistamistöele.

Teine sotsiaalpoliitiline päevaülesanne on töövõimaluste säilitamine ja uute loomine ning tööturu korraldamine. Sel alal on valitsus oma asutuste kaudu pidevalt tegevuses olnud ja loota on, et meie tööprotsessis suuremaid häireid ei tule.

Möödunud sõjakuudel on pööratud kõigi meie ettevõtete ja vabrikute poole, nüüd, kus nende tegevus ja eksport- import olenevad valitsusest, mitte vallandada ilma hädatarvilike põhjusteta töölisi, vaid hoida maksimaalselt tööprotsessis. Kui aga vallandamised siiski paratamatuks väga kaaluvatel põhjustel osutuvad, siis tuleb sel puhul lähendada sotsiaalsest põhimõttest, — et enim vallandataks need, kel pole perekonda toita, või need üksikud, kel pole vanemaid ja teisi perekonnaliikmeid ülal pidada.

Sotsiaalseadusandlusest on kahjuks mitmesuguste asjaolude tõttu suuremate sotsiaalreformide läbiviimine viibinud. Nüüd ei ole ajad selles mõttes mitte kergemaks muutunud. Kahjuks ei saa me oma väga paljude eksportartiklite eest, vaatamata sõjaajale, ka kõrgemat hinda ja selles olustikus on päris selge, et ka vägagi tarviliste sotsiaal-uenduste juures peame siiski väga ettevaatlikult talitama ja põhjalikult kaaluma, et need ei häiriks, ega liialt raskendaks meie majanduslikku elu. Õnneks pole seda siiski karta. Vabariigi Valitsus on kindlal kujul võtnud oma tööprogrammi sotsiaalreformide teostamise ja selle juurde on asunud ka täie järjekindlusega.

Kõige suurem reform oleks meie va-

naduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise seadus. Valitsuse soov on, nii kuidas tehniliste eeltööde tegemine võimaldab, lähemas tulevikus seda käiku lasta. See võib tuua juurde lisakulusid umbes 6%, see on 3% töövõtja palgast ja 3% tööandja poolt juurdemaksust. Sisuliselt võib see algul minna täies ulatuses tööandja kanda.

METSATÖÖDEL TARVITUSELE UUED SAED.

Metsamajanduse ratsionaliseerimise komisjonis oli arutusel otstarbekamate metsatööriistade tarvituselevõtmise küsimus. Sellekohaste uurimuste alusel selgub, et meil

praegu tarvitusel olevad hõrendamata kolmnurk-hammastikuga saed ei suuda võistelda uuetüübiliste saagidega. Viimaste töövõime on viiendiku võrra suurem.

Edasi selgub erikomisjoni tähelepanekute järele, et kahe mehe tööühma süsteem senisel kujul pole otstarbekohane. Peenemas metsas võimaldab üksinda töötamine 15—25% suuremaid tulemusi. Palju paremaid tulemusi annab ka töökorraldus, kus kaheliikmeline tööühm on varustatud liiksaks senisele pikale saele veel kahe ühemehe saega. See võimaldab meestel peenemas metsas ja peenemate sortimentide juures töötada iseseisvalt omaette.

Põllumajanduse töömailt

ALUSTURBA VÕTMISELE ENAM TÄHELEPANU

Turba aluspõhk on paremaid. Tema annab lehmale hea, pehme, kuiva ja sooja aseme, imeb virtsa endasse ja lauda õhk on palju puhtam. Turba aluspõhu abil on võimalik laut hoida nii kuiv ja puhas, et võib loomi talitada kas või sukkis. Kuna turvas imeb kõik sõnniku väärtuslikumad osad — virtsa ja ammoniaagi — endasse, on turbane sõnnik ka palju väärtuslikum õlesõnnikust. Selle tõttu näitavad ka kõik väetuskatsed, et turbasõnnikuga väetatud maa annab märksa suuremaid saake. Ka mulla niiskuse kinnipidamise võime on palju suurem, mille tõttu turbasõnnikuga väetatud maad on põuale vastupidavamad. Nende omaduste tõttu on turba aluspõhk meie põlusaakide tõstjana ja saakide kindlustajana, kui ka karjamajanduses puhtuse ning laudatööde mugavuse tõstmisel väga tähtis tegur.

Praegu, sügisel, on alusturba võtmiseks kõige sobivam aeg: vaba aega on rohkem kui muul ajal, rabad on hästi kuivad. Sügisel väljakaevatud turvas külmetab talvel läbi, külm togevasti paisutab turba pätsi ja juba kevadiste aprillikuu tuulsete ilmadega muutub üsna kuivaks. Siis, varakevadel, on tarvis veel üks kord ümber pöörata ja kokkupanek suurematesse hunnikutesse või küüni võib sündida juba mai-juuni kuudel. Kevadel on turba lõikamiseks aega hoopis vähem ja ei saada ka nii kuiva turvast. Mitmel pool sünnib alusturba lõikamine koguni talve läbi, sest rabad talvel kuigi sügavalt ei külma.

Sobivaks normiks oleks alusturvast tar-

vitada ühe lehma kohta väiketalus 15—20 kantmeetrit (1,5—2 kantsülda). Selle normiga saab turvast külluses alla panna ja kõik põhud hoida loomasöödaks, mida loomad söövad väga hästi, kui on anda toorsööta — kartulit või juurvilja. Sellega saadakse kätte väiketalundite eesmärk — väiksel pindalalt kõrged saigid ja iga ha pinda kohta 1 loomaüksus.

Põletisturba lõikamine talvel ei sobi, kuna külm pureb rabedad mustaturba pätsid veel rabedamaks.

PÖRSASTE MAKSATÖBI

Talve- ja kevadkuudel esineb tihti pörsaste maksatöbe. Eriti sageli tuleb ette seda nende pörsaste juures, keda ostetakse laadalt vaheltkauplejate käest. Pörsaste maksatöbe haiguse põhjuseks peetakse söödas peituvaid või organismis tekkivaid mürke, mis mõjuvad kahjustavalt maksale. On pandud tähele, et valgurikaste söötade, kalajahu ja suurte maksatraani annuste tarvitamise juures tuleb sagedamini ette tähendatud haigust.

Haigestumise puhul loomad jäävad loiuks, lamavad ja ei tule sööda juurde ning surevad mõne päeva või tunni pärast. Lahkamisel võib tähele panna, et maks on laiuline — helepunane, tumepunane, pruun või mustjaskirju. Haiguse ärahoidmiseks on tarvis pidada parajast toitmisel, eriti aga laadalt toodud ja nii mitmeid päevi või nädalaid teel olnud ja nälginud pörsaste toitmisel. Vaheltkauplejatelt ostetud pörsaid tuleb toita lahja toiduga ja vaid pikkamööda võib üle minna normaalsele toitmisele. Väga heaks peetakse sööda-

kriidi, muldmätaste ja roheline sööda andmist, et sööt oleks rikastatud minerali- ja vitamiinirikaste ainetega. Otstarbekaks peetakse karlsbadisoola lisamist (teelusika täis korruga) sööda hulka, et vabastada seedimiskanali kahjulikest aineist.

Kõige paremaks abinõuks on tähendatud tõve ärahoidmiseks loomaarsti poolt ettevõetav süstimine haiguse algul või ka igaks juhuks enne haigust. Seal, kus loomaarsti abi on kättesaadav, kasutatagu seda võimalust. Kui maksatõbi ilmneb, siis tuleb sellest vastavate eeskirjade alusel teatada jaoskonna loomaarstile.

NÕUANNET

KÜSIMUS:

Kust saab kanala ehitamiseks laenu ja kas on võimalik selleks otstarbeks muretseda ehitusmaterjali soodustatud hinnaga?

VASTUS:

Kanala ehitamiseks saab laenu Maatulunduskapitalist kohaliku ühispanga kaudu. Laenu otsustamisel nõutakse ehituse plaani ja eelarvet. Otstarbekam on aga püstitada kanala standardplaani järgi, milliseid on tehtud 50, 100 ja 200 kana jaoks ja saadaval E. Linnukasvatavate Seltsist, Tallinn, Pikk tän. 40. Siis ei nõua plaani tegemine kulu ja laenupalvele pole plaa-

ni vaja juurde lisadagi, — piisab, kui tittle avaldises, missuguse standardplaani järgi ehitust kavatsete. Laenu antakse 2 käemehe vastutusel 3—5 aastaks, kuid maksetakse välja alles kanala valmimisel.

Ehitusmaterjali antakse riigimetsadest majapidamishoonete ehitamiseks. Lähemate tingimuste asjus tuleks astuda ühendusse kohaliku metsailemaga.

KÜSIMUS:

Sõlmisin taluperemehega väikese lepingu, mille järgi pidin temale kuuluvast hoonest teema remonttööd. Lepingut täites juhtus aga minuga tööõnnetus. Nüüd aga keeldub peremees mulle abiraha ja arstiabi andmast, väites, et mina ei kuuluvat põllutööliste kohta kehtima-pandud sotsiaalkindlustuse alla. Kas on tema teguviis õige?

VASTUS:

Põllutööliste õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seadusele alluvad küll ka ehitustööd, kuid ainult siis, kui need on põllumajapidamisega seoses ja kui nad pole antud välja ettevõtjale. Peremees, nähtavasti, ei loe Teid kõnesoleva töö täitmisel mitte põllutööliseks, vaid t ö ö v ö t j a k s (ettevõtjaks), kes kauples töö teatava summa eest ja teostab selle oma (mitte peremehe) töölistega. Kui Te sääraselt oma ülesannet võtsite ja tegutsesite ettevõtjana, kes ise palkas endale abilisi ja maksis neile palka enda käest, siis olete töövõtja ja ei allu põllutööliste suhtes kehtivatele seadustele.

Eesti Väikemaapidajate Keskliit

Büroo: Vene tän. 13, telef. 422-34

Ladu: Uus tän. 37, telef. 442-32

**Ostab: KAALIKAIID,
PEETE,
PORGANDEID
JA ÕUNU**

Tooge kanamune!

*Eesti
Munaeksport*